26րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7027 16 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1909 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 8 ՍԷՖԷՐ 1327 1 Mars 1909 26me année N. 7027

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Ղ.ռ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25	Ֆր.
» » վեցամսեայ	30	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره‌ولك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
صاحب امتيازى قره‌كين بوياجيان
درعليه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՑԱՒՈՏ ՅԱՆԿԵՐԳԸ

Արդեօք մեր ընթերցողներուն համբերութեանը հետ խաղալ է այս միեւնոյն բաները գրել ու գրել, վեց ամսէ ի վեր բաղ գրելթէ միեւնոյն բաները, միեւնոյն ցաւերուն ցուցահանդէսը՝ երբեւ արիւնալի ու տանջանքոտ շարժանկար՝ պարզեցնել մայրաքաղաքացի ժողովրդեան աչքերուն առջեւ։ Ոչ՛, ասիկա հաճելի բան չէ, գիտեմ. մանաւանդ գիտեմ նաեւ որ շատեր բնա՛ւ հաճ չեն ըլլար որ իրենց ականջէն վար մարդկային թշուառութեան ցաւերգը փսփսայ շարունակ. ջիղերնին կը ցնցուի, ստամոքսնին կը խառնուի, իրենց վայելքին մէջ կը խանգարուին, քիթերնուն կուգայ կերածնին։ Բայց ի՞նչ ընենք. բաներ կան որ չեն կրնար չըսուիլ. ճշմարտութիւններ կան որ չեն կրնար պարտկուիլ որքան ալ ջանաս, իրականութիւններ կան որ առանց քու ըսելուդ ալ կը պոռան կը կանչեն, ուշադրութիւնդ իրենց վրայ կը բռնադատեն։

Ասանկ է Հայաստանի հիմակուան կացութիւնը։ Գտնուէ՛ խմբագրական սեղանի մը առջեւ, ձեռքիդ տակ ունեցիր սուրհանդակին՝ Տանջանքի երկրէն բերած նամակները, հարկադրուէ՛ կարդալ զանոնք, և եթէ կրնաս՝ վառէ սիկառդ ու անոր ոլորտապտոյտ գուլանները դիտէ անհո՞գ անտարբե՞ր։ Ոչ՛, ասիկա անմարդկային բան կ՚ըլլար։ Արցունքոտ կականները որ կը թնդան այդ նամակներուն մէջէն, աղեխարշ հառաչանքները որ կը հեծեծան այդ տողերուն ներքեւ, թշուառութեան կմախաձեւ արհաւիրքը որ կը պատկերանայ այդ էջերուն մէջ՝ գրուած դողդոջուն և վատ մատուըններով, կը յեղաշրջեն էութիւնդ, առօրեայ կեանքիդ անդորրութիւնը կը վրդովեն, մղձաւանջ մը կ՚ըլլան որ գիշեր ցորեկ կը հալածէ քեզ, և քեզ կը մղէ մտածելու թէ իրա՞ւ է արդեօք այդ բոլորը, այդ բոլոր անհնարութիւնը։

Որ լրագրող չուզեր որ իր ընթերցողին հրամցնէ միշտ հոգեզուարճ ու երջանկաւէտ նիւթեր, կեանքի անխուսափելի դառնութիւնները մոռցնել տուող գրուածքներ։ Ինչպէս սակայն կարելի է հոս խնդալ, երբ անդին կուլան, հոս ուրախանալ երբ անդին գետնատարած կը կոծեն։

Ահա նորէն շարուած են գրասեղանիս վրայ Տարօնի գուժկանաբեր թղթակցութիւնները։ Զանոնք կարդացած ատենս ինծի կը թուի լսել գրողներն իսկ, իրենց լալահառաչ ձայնը, իրենց աղերսանքի կոծմունքը։

Մուշի մեր թղթակիցներէն մէկն է գրողը.

«Լաւ կ՚ըլլար որ սովելոց կոչի նման կոչ մըն ալ ուղղէիր դատաւորներուն, իշխաններուն, պետերուն և փաշաներուն, որպէս զի իրենց ուշադրութիւնը պահ մը Մուշ-Տարօն դարձնելով կարենային Սահմանադրութիւնը Սահմանադրութիւն ընել և առիթ տային տարօնցի հայուն կենդանութեան շունչ մը առնելու, շունչ մը ապրելու, շո՛ւնչ մը հոգեւարքէն փրկուելու...»։

Քսանըհինգ երեսնոց թղթակցութիւն մըն է և կը թուէ այն հարստահարութիւնները որոնք գործուեցան յետ Սահմանադրութեան. վասն զի Սահմանադրութենէն առաջ եղածներուն վրայէն մոռացութեան սպունգը քաշեցինք ա՛լ։ Թալանը, — Քիւրտին ապրուստի գլխաւոր միջոցը՝ անսպառ և դիւրին, — կը շարունակուի, ինչպէս նաև առեւանգութիւնը, այնքան սաստկութեամբ որքան հին րէժիմին ատենը։ Ասկէց իբր երկու ամիս առաջ միեւնոյն թղթակցէն հրատարակուած նամակ մը կը մանրամասնէր մինչեւ նոյեմբեր գործուած աւարառութիւններն ու սպաննութիւնները. հիմակ կը շարունակէ զանոնք ու կը ժխէ նորեր։ Դեկտեմբեր 15ին՝ Բրտագոմ գիւղին մէջ անօթութենէ մեռեր են Մկրեան Բերոբ, Մկրեան Իկիդ, քոյրը Սդնիւ, եղբօրորդի Գասպար, Փուրթոյի Խաչալի կինը (երեք որբ աղջիկներ թողլով)։ Միւթեսարրըֆը կը լսէ այս բօթը, բայց հո՛գը անգամ չ՚ըներ, տեղէն անգամ չ՚երերար։ Դեկտ. 16ին Փօլոսիկ գիւղի Քիւրտերէն Խարէի Ցըլիթ և Մահմուտ կը փախցնեն Ցուհէի Սարգսի աղջիկը Պայծառ. եղբայրը, Մօսէն, կառչելով քրոջը հագուստէն կը մնկնի բեր մը ձեռքը, բայց ճամբան երկու Քիւրտերը ատսկալի ծեծ մը քաշելով իր քրոջը պատիւին նախանձախնդիր այդ հայուն՝ կ՚անհետանան աղջկան հետ։ Դեկտ. 20ին Օղնուտ գիւղի Քիւրտերէն Պատօ պին Մուհամմէտ, Ահմէտ պին Սըլօ, Ահմէտ պին Ապտուլլահ, Սքօ պին Սոֆի և զապթիէ Ապտուլլահ պին Օմէր բռնի կ՚առեւանգեն նոյն գիւղի Խըչոյին կինը՝ Կուլէն և կը տանին կենճ, երկու ամիս պտտցնելով չեն կրնար թրքացնել, յետոյ կինը ձեռքերնէն փախչելով իր տունը կը դառնայ։ Քա՛ջ կին։

Դեկտ. 5ին անօթութենէ կը մեռնի Սոխգոմ գիւղէն Ցովսէփ Ջքեան՝ 25 ամեայ երիտասարդը. խեղճը պատանք ալ չունի եղեր. առաջնորդարանը պատանքցու մը կը շնորհէ։

Դեկտ. 20ին՝ Մանազկերտի Ջաուշ գիւղի Ալի աղան, եղբայրը Քեամիլ պէկ բռնի կը գրաւեն նոյն գիւղի Հախոյի Գասպարին 80 կոտ ցորենի պարունակութեամբ մէկ կտոր հերկուած արտը և կը տանին 50 ալ յարդ։ Նոյնպէս գրաւեր են Սըհոյի Ցովսէփին 50 կոտ ցորենի պարունակութեամբ հերկուած մէկ արտը, ինչպէս նաեւ 200 կոտ ցորեն։

Դեկտ. 22ին Բերդի Թաղի Հաճի Նագիբը և իր ծառաները կը յարձակին Տոմ գիւղի Օսոյի Հայտարի գոմին վրայ և 19 ոչխար կը տանին։ Խեղճ մարդը կ՚երթայ կը բողոքէ կառավարութեան և Զապթիէ տաբուրին կանչել կուտայ յափշտակիչները, բայց հոն, դատարանին մէջ կ՚ըսպառնան մարդուն և դուրս կը վռնտեն։ Յուսահատած, մարդը կը դիմէ Միութեան և Յառաջդիմութեան Քոմիթէին, բայց անկէց ալ կը վռնտուի. գիտէ՞ք ինչու. որովհետեւ ոչխարներուն գողը անդամ էր Քոմիթէին, և այս Հաճի Նագիբը ազգականն է եղեր Մշոյ երեսփոխան Հաճի Իլիաս էֆ.ին։

Դեկտ. 18ին Ֆէթուլլահ պէկի ծառաները թալլեր տարեր են Մանազկերտի բերդի Ղարիպճոյի Յարութիւնի տանը ամբողջ կահ կարասին։

Յունուար 1ին (1909) Առնօք գիւղի Բալաքցի Սելիմի եղբայրը զարկեր և ծանրապէս վիրաւորեր է Դաշտադեմ գիւղէն երկու երիտասարդ Հայեր, որոնք յանդգներ էին Առնօք երթալ և ազատութեան խօսք ընել։

Դեկտ. 24ին՝ Ըրզալի որդի Մուհամմէտ Սըտըխ կը բռնաբարէ Խասմիկ գիւղը բնակող Դաշտեցի գաղթական կին մը։

Դեկտ. 15ին Քիւրտ Մէյտան գիւղին մէջ անօթութենէ մեռեր են Դանիէլ Գէորգեան 30 և Մկրօ Մարգարեան 35 տարեկան կորիճները։

Դեկտ. 13ին Ճապաղջուրի առաջն. փոխ. Տ. Մանուէլ և իր աներձագը Կէնճէն Ճապաղջուր երթալով քանի մը լրագրական տեղեկութիւններ կը հաղորդեն լուրի կարօտ ժողովրդեան. «Լրագիրները կ՚աւետեն որ, կ՚ըսեն, յետնեալ տուրքերը պիտի շնորհուին, գրաւուած հողերը ետ պիտի դարձուին, Հայերու տղեկները էսքեր պիտի առնուին եայլն, եայլն։» Տեղւոյն գայմագամը և մալմիւտիրին ասիկա իմանալով սաստիկ կը կատղին և կը բանտարկեն Տ. Մանուէլն ու աներձագը իբրեւ խռովարար։ Խեղճերը կը յաջողին բանտին խորէն հեռագիր մը ուղղել Մուշի Առաջնորդարանը՝ անոր աջակցութիւնը խնդրելով. փոխանորդ հայրը իրողութիւնը կը հեռագրէ կուսակալին, որ իր կարգին կը հեռագրէ որ բանտարկեալները ազատ թողուին. տակաւին լուր չկայ. ազատուա՞ծ են թէ ոչ։

Ըստ բախտի կ՚արձանագրեմ վերոյիշեալ եղելութիւնները. դեռ ահագին շարք մը կայ նմանօրինակ հարստահարութիւններու, զորս զանց կ՚առնեմ հոս յիշատակել։

Բայց վե՞րջը։

Աս Սահմանադրութիւնը ի՛նչ է. ստութիւն, խաղքութիւն, խայտառակութիւն։ Աս Սահմանադրութիւնը, ա՛լ կը հասկցուի կոր, պարզապէս ստեղծուեցաւ ափ մը ազգայնամոլներու կողմէ, որպէս զի Օսմ. Կայսրութեան վերահաս անդամատութեան վտանգը չէզոքացուցուի։ Անգամ մը որ այս վտանգին վախը անցաւ, ա՛լ ի՛նչ հարկ Սահմանադրութեան։ Զաբագործութեան, աւերի, քանդումի, կոտորածի ուխտուած այս երկիրը սահմանադրակա՞ն...

Ի՜նչ երազ։

ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ԿԱԶԴՈՒՐՈՒՄՆԵՐ

Մեր բազմատանջ ազգին համար ազատութիւնը դեռ իր ամոքիչ սպեղանին չդրաւ՝ մեր քաղաքական կեանքը բուժելու իր կոտտացող վէրքերէն, քանի որ գաւառները՝ ուր ապագայ Հայութեան լաւագոյն մասը պիտի բեղմնաւորէ՝ դեռ կը հեծեն չարաշուք ու կեղեքիչ մագիլներու տակ։ Միայն մայրաքաղաքը ու մէկ քանի լուսաւորեալ քաղաքներ (ըսել կ՚ուզուի այն քաղաքները ուր եւրոպական՝ արտաքին, մակերեւութային քաղաքակրթութիւնը՝ սեթեւեթի ու հաճոյքի՝ մուտ գտած էր) միայն անոնք վայելեցին ու կը վայելեն Սահմանադրութեան կէս-իրական ու համակ խորական բարիքները։ Մինչդեռ Անատոլուի ներքին գաւառները, զրկուած հաղորդակցութեան դիւրագոյն միջոցներէն, կը սպասեն ճշմարտապէս սահմանադրական օրէնքներու գործադրումին, որպէս զի, քիչ մըն ալ, իրենց մարդկային իրաւունքներուն երեսը տեսնեն, ի՞նչ, մինչեւ վերջը պարտականութիւն ու անձնուիրութի՞ւն պիտի պահանջուի իրենցմէ. արդեօք գրաստնե՞ր են. մեր ցեղին ընդունակութիւնը այդ նուաստացումի ու զրկանքի անիրաւ պահանջներուն տակ պիտի փճանա՞յ։ Արդարութեան բառը՝ որ օդապարիկի մը պէս վեր կը բարձրանար անդադար, կարծես անհուն եթերին մէջէն տիեզերքի օրէնքներուն անյեղլի գաղտնիքը կորզելու, այսօր իր նպատակին չհասած օդապարիկին պէս անկումի շրջանը կը բոլորէ, պակուցիչ յոռետեսութեամբ մեր հոգիները քամելով։ Ի՜նչ տխուր է գաւառներու վիճակը։ Բայց այս ամէն անարդարութիւններուն, շարունակուող զրկանքներուն մէջէն, որ զգացող, տառապող, յեղափոխական հոգիները կը փոթորկէ, անկարելի է, առանց շովինիզմի, չհիանալ մեր ցեղին ընդունակութիւններուն վրայ. ընդունակութիւններ՝ որոնք թէեւ ճնշող, բռնապետական ուժերու տակ բաւական բան կորսնցուցին իրենց բեղմնաւոր յատկութիւններէն։ Սակայն իմաստուն ու անվհատ մշակումով այդ ձիրքերը պիտի կրնան ծիլ գալիք ճշմարիտ արդարութեան ու քաղաքակրթութեան արեւին կենսատու ճառագայթումին տակ, ինչպէս արեւատենչ վարդենին կը փողփողի ապրիլեան գաղջ մթնոլորտը լուսաւորող ցորեկուան աստղին տաքուկ համբոյրներէն։ Թերեւս ներկայի տամուկ ու մթին ոլորտներէն անդին հորիզոնը յուսատու է և կենսաբաշխ։

Պոլսեցի Հայը՝ որ անդադար գաւառացի հայուն հանդէպ քիչ մը անբարեմիտ ազնուապետական վերաբերում մը ունէր այսօր անդրադարձած թէ ինչե՛ր կը պարտի՝ գերագրապէս մարդկայնական, սակայն ափսո՛ս երկար տարիներէ ի վեր բռնաբարուած իրաւունքները՝ իր ազնուական արիւնով, իր չարքաշ նեղութիւններով, իր շղթաներով գնող գաւառացի մարդիկներուն։ Այդ ինքնագիտակցութեան մէջ է որ, ինքն ալ իր կարգին ազատագրուած, եկաւ կազդուրումի ժէսթեր գծել, ծրագիրներ պատրաստել և անցնիլ գործունէութեան. իր մտահոգութեան գլխաւոր առարկաներէն մին ըրաւ գաւառի դպրոցներու նիւթականը ապահովել, կամ անոնց պաշտօնեայ պատրաստել։ Այսպէս լաւագոյն կազդուրումը առաջ բերին Միացեալ, Ազգանուէր Հայուհեաց և Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութիւնները իրենց վերակազմութիւնով, վասն զի այսօրուան գործերնին շատ աւելի գիտակից, նորագոյն պահանջները գոհացնող պէտք է ըլլայ քան նախորդը. ո՜րքան ուրեմն բաղձալի է որ անգիտակից կամ փառասէր գործունէութեան մէջ չսպառեն իրենց ուժերը։ Ինչ գեղեցիկ նպատակ, Անատոլուի հայութեան միտքը լուսաւորել կեանքի գերագոյն ազդակով՝ գիտութեամբ։

Միացեալը կը ծանուցանէ թէ վարժարան մը բացած է արդէն, իսկ Ազգանուէր Հայուհեացը երեք վարժարաններ ունի բանալիք։ Ինչ մխիթարութիւն, խորհիլ թէ գաւառի մանկութիւնը հացակարօտ և մերկ իր սնունդին ու հագուստին հետ պիտի ստանայ մտքի սնունդն ալ. իր փոքրիկ իմացականութիւնը պիտի փթթի հո՛ն, ուսուցչի մը կորովի խնամքին տակ, անդի՛ն, ուսուցչուհիի մը գուրգուրանքներուն առարկայ։

Առանց յաւակնոտութեան, թելադրութիւն մը զիս կը չարչարէ։ Ինչ խղճամիտ և ուշադիր ընտրութիւն պարտաւոր են ընել պաշտօնեայ ղրկողները։ Գացող ուսուցիչը կամ ուսուցչուհին պէտք է տեսակ մը ուխտագնացութիւն նկատէ այդ կիսաքանդ գաւառները երթալը, ուր պիտի տանի իմացական կայծեր, և յանուն ազատութեան, գոնէ պուտ մը իտէալ, շատ մը տաք, բաբախուն սիրտ հանդէպ այդ տառապած, բազմաչարչար ժողովուրդին զաւակներուն, որոնց մէկ մասը գուցէ որբ է, անկարեկիր ճակատագրին մատնուած։

Գացող դաստիարակը դրամի սիրոյն պաշտօնավարող մը պէտք չէ ըլլայ, այլ գաղափարական անձնաւորութիւն մը, նիւթէն անջատուած (վերացական ըսել չեմ ուզեր) որ գիտնար իր կեանքը նոյնացնել Մշեցիին, Սասունցիին, Վանեցիին, Զէյթունցիին կեանքին հետ. որքա՜ն դատապարտելի պիտի ըլլար այն պաշտօնեան որ անապատի ուղեւոր Եբրայեցիին պէս տրտնջար՝ Փարաւոններու երկիրը թողածները ողբալով. անօգուտ ու վնասակար տարր մը աւելցուցած պիտի ըլլար, անարդարութեան ամպերուն տակ կքած կեանքերուն վրայ։ Եթէ Պոլսէն է գացողը, պէտք է Պոլիսը մոռնալ, մոռնալ անոր մեղկ ու թոյլ հրապոյրները, և լոկ մտաւորական կապերով կապուած մնալ. առնել անկէ ինչ որ ունի կազդուրիչ, ու թողուլ անոր թունաւոր կախարդանքները։ Շա՞տ պիտի ըլլար պահանջը։ Հապա՞ իրաւունքնին. գուցէ առարկուի թէ այդ տեսակ պաշտօնեայ մը տէրն է արդէն իր իրաւունքներուն. ո՛չ մէկ պատասխանատուութենէ խուսափելէ վերջ, պարտաճանաչ ու գիտակից դաստիարակը, որ Միացեալի կամ Ազգանուէր Հայուհեացի վարժարանը կ՚երթայ և գլխուն վրայ Հոգաբարձութեան մը վհատեցնող և անհարկի խրտուիլակը չունի. Ինչ հարկ իրաւունքի խնդիր յարուցանէ, բաւ է որ երկու կողմէ պայմանները յարգուին։

Միացեալի և Ազգանուէր Հայուհեաց կազդուրիչ գործունէութենէն վերջ, երկու խօսք ալ Դպրոցասէրի նոյնքան կազդուրիչ գործունէութեան մասին. անգաղտնապահութիւն մը չպիտի ըլլայ բնաւ յայտնել թէ ան ալ յառաջիկայ սեպտեմբերին իր վարժապետանոցը կը բանայ նախակրթարանով մը։ Բայց ո՞վ չի գիտեր թէ պզտիկ ձեռնարկ մը չէ, մեծ պիւտճէի կը կարօտի, քանի որ պիտի ունենայ գիշերօթիկ սաներ։ Արդէն գաւառներէ ուսումնատենչ աղջիկներ հիմակուընէ սկսած են իրենց բաղձանքը ղրկել։ Սրտագրաւ էր այն նամակը զոր Ռոտոսթոյէն երկու աղջիկներ ղրկած էին մեր ոսկի սիրտ կրող Պատրիարքին, որպէս զի իրենց փափագը յայտնէ Ընկերութեան։

Նուա՞զ կազդուրիչ է միթէ «Աշխատանքի Տունը», որ կը խոստանայ Պոլսոյ մէջ փրկարար դեր մը կատարել, պատուաւոր աշխատութիւն հայթայթելով անգործութեան ու թշուառութեան մատնուած կիներու և այրերու, աշխատութեան եռանդը ներարկելով համեստ աղջիկներու։ Ամէն գիտակից Հայուհի, որ իր մէջ հասարակական գործունէութեան բուռն ցանկութիւն մը կը զգայ, ժամանակն է, մէկը իր սիրտը, ուրիշ մը իր միտքը, երրորդ մը իր տաղանդը, միւսը իր քսակը, իր եռանդը թող բերէ սպաս դնել կանացի գործունէութեան շրջանակները ընդլայնելու, ուր միայն կարելի է գտնել ուժ կեանքի մթին ողբերգութիւնը անտրտունջ կրելու։

ՅՈՒԼԻԱՆԷ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՏԻԳՐԻՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

Սարսափին հեռացումը կեդրոնէն եւ ծաւալումը շրջականերու մէջ.— Երկու Հայ երիտասարդներու բանտարկութիւնը.—Հայնէ եւ Զէքօ գիւղերուն միջադէպերը.—Բարեսիրտ քիւրտ մը.—Թուրքերէն թերթի մը անհրաժեշտութիւնը.— Խոսրով եւ Եզեկիէլ Վ.-ները.—Առաջարկ մը։

Ամպրոպը զոր նկարագրած էինք մեր նախորդ թղթակցութեամբ, պահ մը սաւառնելէ վերջ մեր գլխուն վերեւ, առանց պայթելու հեռացաւ, քիչ մըն ալ շրջակաները սարսռացնելու, զահանդելու իր փայլակնայայտ կոչերով. հակառակ անոր ահարկու և դժոխըմբեր գոռումներուն, որոնք ամենախուլ ականջներուն անդամ լսելի կ՚ըլլային, հակառակ անոր սպառնալից հսկայ շարժումներուն, զորոնք պարտկել ուզելը պարզապէս յիմարութիւն, անխղճութիւն, թագնամտութիւն, վերջապէս չեմ գիտեր ի՛նչ է։ Կառավարութիւնը բացարձակապէս մերժեց այդ ակնյայտնի զանգուածին գոյութիւնը, և առանց քաշուելու յայտարարեց թէ բան չկար, զգայախաբ եղած էք, պարապ տեղ խառնակչութիւն կը հանէք։ Սովորական հանելուկ. կը ծեծեն և չեն թողուր որ լանք։ Ու որպէս զի կատարելապէս հաստատուի թէ խառնակչութեանց պատճառը Հայերն են, երկու հայ երիտասարդներ բռնուած բանտը դրուած են, որոնք երկիւղի, տագնապի, ցնորանքի այն սանդարամետական ժամերուն մէջ, տեղ մը, «անցեալ ուրբաթ բաւական զինուած քիւրտեր մզկիթը լեցուեր են... խօսքը ըսելու քէական յանցանքին մէջ գտնուած են։ Աստուած իմ, ինչ զրպարտութիւն, ինչ անխիղճ յերիւրանք սուրբ պաշտելի, միամիտ մեր սահմանադրասէր Թուրք եղբայրներուն վրայ. ուրեմն կ՚արժէ, տե՛ղն է որ այդ երկու երիտասարդները, այսպիսի նողկալի զրպարտութեան մը համար, քանի մը օր անօթի թողուին, փոլիսը (բանտին ամենալաւ տեղը) դըրուին. ինչ կը նշանակէ այդ տեսակ ազգակործան խօսք մը ընել։ Բայց ինչպէս խօսիս, ինչպէս բացատրես, անդին, շուկային մէջ, հրապարակաւ, «կեցէ՛ք, երեք օր վերջ պիտի տեսնէ՛ք թէ ի՛նչ պիտի ընենք» ըսող սպառնացող Թուրքը քանի մը օր վերջ ազատ կ՚արձակուի, հակառակ արուած վկայութեանց, անդին հասարակ, պարզ խօսակցութեան մը համար երկու հայ երիտասարդներ օրերով անօթի, անջուր, անանկողին, մթաստուեր բանտին ամէնէն սոսկալի խորշերուն մէջ, փոլիս ըսուած խաւարչտին, մարդախողխողներու զնտանին մէջ կ՚արգելափակուին։ Կեցցէ՛ Հաւասարութիւն, կեցցէ՛ Արդարութիւն։

Քաղաքին մէջ երկիւղ կը տիրէ. յանցանքը Հայերուն է, վասն զի ինչ իրաւունքով գլուխնին ազատելու համար խանութնին կը գոցեն կը փախչին. Թուրք միապետականները քաղաքին մէջ, ամենաբուռն թափով, ամենայոռի տրամադրութիւններով, սպառնալիքի մերկապարանոց վիճակով, Հայոց Առաջնորդին վրայ խօսքի յարձակում կ՚ընեն, քաղաքը յեղափոխական կայ են. խնդիրներ կը հանեն, առանց նկատի առնելու որ ամենամեծ յեղափոխականները այսօր Խորհրդարանին մէջ կը բազմին, յանցանքը նորէն հայ երկու երիտասարդներուն է որ, ո՞վ գիտէ, ասդիէն անդիէն լսած տարրական, անվնաս խօսք մը ըսած են եղեր։ Ինչ որ է. պահ մը ընդունինք որ —արդէն չընդունինք ի՛նչ պիտի ընենք— ուրբաթ օրուան խուճապին պատճառը այդ երկու երիտասարդներու խօսիլն եղած է և մեր Թուրք եղբայրները բոլորովին անտեղեակ և անակնկալի եկած են. բայց ինչպէս մեկնել քաղաքէս 10—13 ժամ հեռաւորութեամբ Հայնէ գիւղի եկեղեցիին վրայ եղած յարձակումը. ինչո՞ւ, ինչ պատճառով եկեղեցիին պատը կը ծակեն, ապակիները կը կոտրեն. Նէրըպի գիւղի աշիրէթներուն ո՞վ տուաւ գրգիռ որ գան այդ աւերները գործեն. Հա՞յը. մի՛ վախնաք երբ ըսեմ թէ տեղւոյն միւտիրը Հայը ներկայացուցած է իբր պատասխանատու, վասն զի երբ քիւրտերը եկեղեցին կը քարկոծեն, հայերը տուներնէն դուրս չեն ելլեր և թակարդի մէջ չեն իյնար խնդիր են. յարուցանելով, ի պաշտպանութիւն եկեղեցւոյն։ Եւ դեռ ինչպէս մեկնել Սիլվանի Զէքօ գիւղի միջադէպը. ահա իրողութիւնը։ Խուճապի հռչակաւոր ուրբաթը (Յուն. 9) յիշեալ գիւղէն մէկ քանի քիւրտեր տեղս (Տիգրանակերտ) կ՚ըլլան. Պալեցի Մուրոյ անուն քիւրտ մը վերհարուածը ցոյց տալով կ՚ըսէ իրենց. «Այսօր մենք պիտի զարնենք հոս տեղի կեավուրները, շո՛ւտ, դուք ալ գացէք գիւղի Հայերը զարկէք». արիւնկզակները իսկոյն գիւղը կը փութան և կը փորձեն սպաննել հոն գտնուող քանի մը տնւոր Հայերը, որոնք լեղապատառ, յուսակտուր, ապաստան կը գտնեն Բշերիկցի Օսման անուն բարեսիրտ քիւրտի մը տունը։ Օսման իր եղբօր հետ կը պաշտպանէ իրեն ապաւինողները. բազմութիւնը կը շարունակէ իր յարձակումը, բայց ազնուասիրտ Օսման, հակառակ իր եղբօր վիրաւորուելուն, հակառակ իր լաւ մը ծեծուելուն, կը կրկնապատկէ ինքզինքը և ոչ մէկ Հայ ձեռք կուտայ, մինչեւ որ կը յաջողի լուր ճամբել տեղս, գիւղին տէր Խազազեան Յովհաննէս էֆ.ին, որ իսկոյն կուսակալին ներկայանալով՝ ոստիկաններ կը փութացնէ գիւղը, և այսպէս կը փակուի խնդիրը. հիմա ձերբակալուած և տեղս բերուած են յարձակման գործողներէն Մէհմէտ Ալի, Ապտոյ, Արաբ և եղբայր Սարուխան, Ֆախի Մուսթաֆա, Զօլան Մախոյ և ուրիշ մէկ երկու հատ եւս. տեսնե՛նք, ինչ

"ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(133)

Զ.

ՈՂԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑԸ

Իջաւ երկնքից սրբազան հուրը, և իւր կենագործող զօրութեամբ շունչ պարգեւեց սառած տիեզերքին։ Մեռած գետինը ուժ է ստանում, քնած ծառերը զարթնում են։ Ամենուրեք շնչում է Աստուծոյ հոգին, ամենուրեք յարութիւն է առնում մահացած կեանքը։ Բնութեան ընդհանուր գործունէութեան հետ՝ սկսվում են և մարդու աշխատութիւնները։ Հերկավարը իւր արօրը տանում է դաշտը, այգեգործը սկսում է բրել խոնաւ երկիրը։ Կանաչազարդ արօտների վրայ սփռվում են հովուի ոչխարները։ Աշխատանքը սկսում է եռ գալ, որպէս եռ է գալիս ներշնչուած, ոգեւորուած գետինը։ Ոչ միայն անհրաժեշտ է, ո՛վ սիրելի աւագներ, այլ մարդու սրբազան պարտքն է, որպէս բոլոր արարածներից աւելի ուշիմագոյնին, և որպէս բոլոր արարածներից աւելի առատութեամբ վայելողին բնութեան պարգեւները,— որ նա՛, նախ քան իւր աշխատութիւնները սկսելը, իւր գոհութիւնը մատուցանէ այդ բոլոր բարիքները իրան պարգեւողին։ Այդ իսկ նպատակով մեր արժանայիշատակ նախնիքը սահմանել էին Գարնանամուտի տօնախմբութիւնը։ Բայց մենք, մեր նախնեաց ապաշնորհ հետեւողներս, դադարեցինք կատարել։ Վերանորոգենք արդարն ու ճշմարիտը, վերադառնանք բնականին, ո՛վ սիրելի աւագներ։ Ահա՛ այնտեղ, անշէջ ատրուշանի մէջ, վառվում է աստուածային հուրը,— ամբողջ տիեզերքին կեանք և ջերմութիւն պարգեւող արարչագործ զօրութիւնը։ Գնա՛նք, և հանդիսաւոր հոգեբանութեամբ մեր սէրն ու գոհութիւնը մատուցանենք այն զօրութեանը, որ անհասանելի և անքննելի Աստուծոյ սրբազնագոյն օրինակն է մեր երկրի վրայ, և թո՛ղ օրհնեալ լինի նրա փառքն ու պատիւը։

Տիկնոջ ճառը այն աստիճան խորին տպաւորութիւն գործեց հանդիսականների վրայ, որ ամենքը միաձայն կրկնեցին. «Եւ թո՛ղ օրհնեալ լինի Նրա փառքն ու պատիւը»։

Այնուհետեւ առանձին-առանձին մօտենում էին և, ծունր դնելով Տիկնոջ առջեւ, համբուրում էին նրա աջը, և ամենաջերմ բարեմաղթութիւններով՝ ցանկանում էին նոր տարու հետ և նոր բախտաւորութիւններ։

Տիկնոջ գահաւորակի աջ և ձախ կողմերում դրուած էին մի-մի ափսէներ, որ բոլորակ մատուցարանների ձեւ ունէին։ Աջակողմեան ափսէն ոսկուց էր շինուած, և նրա մէջ դիզուած էին ոսկեայ դրամները։ Իսկ ձախակողմեան ափսէն արծաթից էր շինուած, և նրա մէջ դիզուած էին արծաթեայ դրամներ։ Այդ խորհրդաւոր դրամները, իբրեւ նշան արծաթեայ և ոսկեայ բախտաւորութեան, յատկապէս կտրուած էին Նոր տարու անունով։ Պարսից արեգնափայլ Արքան միայն իրաւունք ունէր Նոր տարու սկզբում բաժանել իւր աւագների այս տեսակ դրամներ, և ընդ նմին, պարգեւել նրանց արծաթեայ և ոսկեայ բախտաւորութիւններ։ Իսկ Մամիկոնեան Տիկինը, իբրեւ ընդհանուր Տարօնի թագուհին, ցանկանալով ոչինչ պակաս չը թողնել ընդունուած սովորութիւններից, իրան թոյլ էր տուել մի այսպիսի արտօնութիւն։ Երբ աւագները մօտենում էին Նրա աջը համբուրելու, Նա ձեռքը տանում էր դէպի արծաթեայ և ոսկեայ ափսէները, և լի բռնով վերցնելով իւր մօտ դիզած դրամներից, խառնում էր միմեանց, և ապա ընծայում էր նրանց, փոխադարձապէս ինքն եւս ցանկանալով նոր տարու հետ և նոր բախտաւորութիւններ։

Սենեկային մանկլաւիկները, ոսկեայ նախշուն սրուակներով, թափում էին այցելուների ափերի մէջ անուշահոտ վարդաջուր, որով նրանք օծում էին իրանց երեսն ու մազերը, յետոյ մօտենում էին անուշեղէնների սեղանին, վայելելու նոր տարուայ քաղցրութիւնները։ Այնտեղ դրուած էին ամեն տեսակ բարիքներ և ամեն տեսակ զուարճալիքներ, որոնց մէջ գլխաւոր տեղը բռնում էր եօթնատեսակ չոր մրգեղէնների կոյտը—հայրենի երկրի բնութեան բարիքը։

Մի խումբ սպասաւորներ, շքեղ կերպով հանդերձուած, վարդապսակ գլուխներով, կանգնած էին, և իւրաքանչիւրն ձեռքում ունէր արծաթեայ մեծ անօթներ, լի զանազան տեսակ անուշահամ օշարակներով և գինիներով։ Անդադար լցնում էին, և ոսկեայ գաւաթներով մատուցանում էին հիւրերին։

Դրսում նուագարանները հնչում էին։ Երգում էր քաղցրաձայն գուսանը։

Այցելութիւնները տեւեցին բաւական երկար։ Բազմութիւնը խումբ-խումբ ներկայանում էր և, վայելելով Տիկնոջ շնորհն ու քաղցրութիւնը, դուրս էին գալիս կից սենեակը, ուր պիտի սպասէին՝ ներկայ գտնուելու հանդիսաւոր զոհաբերութեանը։ Կից սենեակում եւս հիւրերի համար ամեն տեսակ մեծարանք պակաս չէր։ Այստեղ նրանք աւելի ազատ, աւելի հոգեզուարճ կերպով անձնատուր էին լինում իրանց բաւականութիւններին։ Խօսում էին, ծիծաղում էին, և իւրաքանչիւրը լի գոհունակութեամբ արտայայտում էր իւր ուրախութիւնը։

Տղամարդերի ընդունելութիւնը վերջանալուց յետոյ, սկսուեցաւ կանանց ընդունելութիւնը։ Այդ վերջինների թիւը այնքան շատ չէր։ Ներկայացան միայն ամրոցում ծառայող կանայքը և մի քանի աստիճանաւորների տիկիններ։

Կրակի սրբարանում արդէն սկսուել էր պաշտօնակատարութիւնը։

Ամրոցի այն կողմում, ուր վաղեմի ժամանակներից կանգնած էր Մամիկոնեանների տոհմային եկեղեցին, ուր մի շարք խուցերում բնակվում էր Դրան երէցը իւր պաշտօնեաների հետ, և կերակրվում էին իշխանական սեղանից,— այժմ նոյն եկեղեցու տեղում շինուած էր մի պարսկական ատրուշան։ Սամուէլի մայրը քանդել տուեց եկեղեցին և նրա տեղում հիմնեց ատրուշանը։ Քրիստոնէական կրօնաւորների խուցերում այժմ բնակվում էր Դրան մոգպետը իւր մոգերով։

(Շարունակելի)

կարգադրութիւն պիտի ընէ բարեխնամ կառավարութիւնը։ Եւ սակայն Թիւրիմացութիւն մը ըլլալու է գործին մէջ, այս յարձակում գործողները գրգռողը անպատճառ Հայ մը ըլլալու է, կամ վերաքիչեալ Հայ երիտասարդներու խօսքը, եթէ ոչ՝ Թուրքերը, մանաւանդ քիւրտերը իրենք իրենցմէ առանկ խուժդուժ գործառնութիւններ ընել չեն խորհիր։ Մեր Թուրք եղբայրները իրենց նպատակին հասնելէ վերջ, այսինքն կուսակալին Ընկեր Մուրատը ճամբել տալէ վերջ, յաջողութեամբ ետ քաշուեցան, կրկին կափարիչը գոցեցին, Թողլով նորէն, ինչպէս ամէն ատեն յանցաւոր... Հայը, «անզգուշ մարդը» և բստ Բիւզանդ Քէչեանի լալկան մարդը։ Բայց տակաւին չվերջացաւ. ինչպէս, որո՞ւ գրգռութեամբ առաջ եկած նկատելու ենք Սիլվանի հեւ ի հեւ, սրտակեղեք խուճապները, Տղնէի, Արղնիի, Սեւերեկի սարսափելի իրարանցումները ու գոչումները, որոնք յուսահատական աղաղակներով լեցուն բողոքագիրներ կը տեղացնեն տեղւոյս ազգ. առաջնորդարանը. խեղճ գրկեալներ, քաղաքակրթութեան պատկառելի մարտիրոսներ, ինչ կը յուսաք առաջնորդարանէն. բազրիր մը, չէ՞. էʼհ, էʼհ, պագըլաճաք... Արդեօք այս ողորմելի պագըլաճաքը ե՞րբ պագսըլի պիտի վերածուի. Աստուա՛ծ գիտէ. մինչեւ ե՞րբ պիտի տեւէ այս յաւիտենական ապառնին, որուն դիմանալու համար մարդս քար, փայտ, անասուն ըլլալու է. դեռ ո՞րչափ ատեն այսպէս, առանց արդիւնքի պիտի գրենք ու բողոքենք. մնէ զատ արդեօք ունի՞նք մեր Թերթերն աչքէ անցնող մը, կարդացող մը, գրուածներուն վրայ խորհող մը. ամենայն հաւանականութեամբ՝ ոչ. ուրե՞մն. ուրեմն մեր մեծափարթամ հարուստներու մէջէն բարեսիրտ մը, ճշմարիտ ազգասէր մը Թող բարեհաճի, յանուն իր եղբայրներու կրած զրկանքներու ամոքումին, գործնական պատասխան մը տալ Աւետիսի մեծարգոյ խմբագրապետի եռանդագին կոչին, տրամադրելի ընելով դրամագլուխ մը Թուրքերէն Թերթ մը հրատարակելու համար, և ուրիշ մը՝ Ֆրանսերէն Թերթ մը հրատարակելու համար, առաջինով մեր Թուրք եղբայրներուն ներկայացնելու մեր ճշգրիտ վիճակը, վասն զի անկարելի է խորհիլ որ իսլամ տարրը, ամբողջովին անկարեկիր զանգուած մը ըլլայ, և երկրորդով՝ աշխարհի, քաղաքակրթեալ աշխարհի դատաստանին ենթարկել մեր անմխիթար խեղութիւնը։ Ըրուանդ էֆ. Սրմաքէշխանլեանի չեշտած անհրաժեշտութիւնը ներկայ կացութեան մէջ անխուսափելի անհրաժեշտութիւն մըն է արդարեւ։ Բայց եթէ չգտնուի հարուստ մը, ազնուասիրտ ունեւոր մը որ պատասխան տայ այդ կոչին, այն ատեն պիտի խնդրէի խոնարհաբար Աւետիսի խմբագրութենէն որ փութայ իր պաշտօնակիցներուն հետ մէկտեղ կոչ ուղղել մեզ, հայութեան միջին դասակարգին, մէկ խօսքով հանրութեան մէջ ձեռնարկելու համար հանգանակութեան մը. այս պարագային վստահելի է յաջողութիւնը։ Թող բոլոր Թերթերը հաճին այս մասին հրաւէր կարդալ ամէն անհատի, վաճառականի, արհեստաւորի, ուսուցչի, վարդապետի, քահանայի հաւասարապէս. ամենադոյզն զոհողութիւն մը, 5-10 ղրուշի չնչին մասնակցութիւն մը և ահա խնդիրը կը վերջանայ. հաւաքուած գումարը Ազգ. Պատրիարքարանի տրամադրութեան Թող յանձնուի, որով ազգը ունեցած կ'ըլլայ իր պաշտօնական օրկանը, իր բողոքներն ու վիշտերը ուղղակի արտայայտելու, բացատրելու միջոցը։ Իբր անշահախնդիր ձեռնարկ մը, վստահ եմ Թէ քաջալերութիւն պիտի ընդունի հանրութենէն, ինչպէս նաեւ սիրայօժար բաժանորդներ։ Ո՞ւր են Խոսրով Եզիկեէլ և ասոնց նման շնորհունակ վարդապետները. ցնծալու ժամ է, ո՛վ ազգին անհաւատարիմները. եթէ այս երկուքը միայն իրենց խորած դրամներուն մէկ չորրորդ մասը տան՝ կը բաւէ, և այն ատեն ո՛չ հարուստներուն և ո՛չ ալ հանրութեան դիմելու պէտքը կը մնայ։ Պէհրիկեան, տրամադրելի ըրէ՛ Ամերիկա գաղթող հազարաւոր ու բիւրաւոր անձերէ առած երկու երկու ճերմակներէն մաս մը. Եզիկեէ՛լ, նուիրէ՛ ազգին որբերու եւ թշուառներու անունով եկած դրամներէն խորածդ մէկ մասը. քաջութի՛ւնը ունեցիր, ի՛նչ կ'ըլլայ, քեզի ինկած վիճակին մէջ, բարձրութիւն մը ունենալ, բարոյականի (եթէ ունիք), արժանապատուութեան ցոյց մը ընել ըսելով. «գետի քարը գետի Թաչունին...» Զիսա՛ս ի՛նչպէս ձեր մէկ պաշտօնակիցը իր ամբողջ ունեցածը նուիրեց ազգին. դաս ա՛ռ և դուն ալ ձեր ուսուցչէն տուր, ի՛նչ կ'ըլլայ... յանէս հեցըլ՛ այդ պաշտօնակիցը։

5 փետրուար. ՏԷԳ.

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

ԼԸ. Նիստ 14 Փետր. 1909

Շաբաթ օրը Երեսփ. Ժողովին ատենանը բացուեցաւ ժամ 5.20ին՝ Ահմէտ Րիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Ատենական գործողութեանց կատարումէն ետքը ատենապետը ծանոյց Թէ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան եղած հարցապնդումներէն Պաղտատի երկաթուղիին վերաբերեալ մասին համար նախարարը անձամբ բացատրութիւններ պիտի տայ. իսկ միւսներուն նկատմամբ օգնականը՝ Խուլուսի պէյ։ Ատենապետին հրաւէրով Խուլուսի պէյ բեմը ելաւ և, պատասխանելով Մէնդէշէի երեսփոխան Կամի պէյի այն հարցումին Թէ Իզմիրի քարափը չհանուած ապրանքներէն ինչո՛ւ քարափի տուրք կ'առնուի, յայտարարեց.

«Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, 1310ին ալ այդ տեսակ բողոք մը եղեր է. նոյն Թուականին նախարարութիւնը Ընկերութեան դիմելով ասոր պատասխանը ստացեր է Թէ պայմանագրութեանց մէկ յօդուածին բերմամբ Ընկերութիւնը իրաւունք ունի քարափի տուրք գանձել մաքսի ենթակայ ամէն տեսակ ապրանքներէ՝ քարափ հանուի Թէ ոչ։ Նախարարութիւնը չէ ընդունիր այդ պատասխանը, սակայն Ընկերութիւնը մաքսատան հետ պայմանագրութիւն մը կնքեր է, որով, Գարանթինէն դուրս գտնուած գործարաններու մէջ գործածուելիք սահմանափակ Թիւով մէկ քանի առարկաներէ զատ, Իզմիր ներածուելիք և անկէ արտածուելիք բոլոր առարկաները մաքսի ենթարկուեր են. այդ կերպով, ինչպէս նշանակուած է մենաշնորհի պայմանագրութեան մէջ, Ընկերութիւնը պնդեր է Թէ իրաւունք ունի մաքսի ենթակայ ապրանքներէն քարափի տուրք առնել. նոյն իսկ դատը շահելու ատեհանին հասեր է։ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը չհամոզուելով, առաջարկեր է յանձնաժողով մը կազմել խնդիրը քննելու համար։ Հիմա պէտք է սպասել այդ յանձնաժողովին որոշման, խիստ հաւանօրէն նախարարութեան ի նպաստ պիտի ըլլայ։ Թէեւ քարիւղի մթերանոցներու գործին առթիւ խնդիրը երկարեցաւ, սակայն անշուշտ այդ մասին պետական Խորհուրդին տալիք որոշումը ո՛չ Թէ բռնապետական շրջանի, այլ ազատական շրջանի որոշում մը պիտի ըլլայ։ Հարկաւ Ընկերութիւնն ալ պիտի համակերպի արդարութեամբ տրուած որոշումի մը։»

Հարցապնդման տէրը Կամի պէյ յայտարարեց Թէ յիշուած պայմանագրութիւնը կայ. Իրատէով վաւերացած չըլլալով գործադրելի չէ։ Կամի պէյ յարեց Թէ տրուած բացատրութիւնը բաւական կը համարի, սպասելով յանձնաժողովին կողմէ տրուելիք որոշման։ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ նաւահանգստին նկատմամբ Խուլուսի պէյ ըսաւ Թէ ատոր շինութեանը համար Թէեւ նախապէս շատ մը դիմումներ եղած էին, սակայն գործը ելքի մը յանգելու միջոցին կայս. անձնական գանձը ստացած էր անոր մենաշնորհը և առած էր հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնարանին մէջ գտնուած ու խնդրոյն վերաբերեալ Թուղթերը. անկէ ի վեր բնաւ բան մը չէ եղած։ Վերջերս կայս. անձնական գանձուն վերաբերեալ մենաշնորհներու մէկ մասը ելմտական գանձուն փոխադրուած ըլլալով, ատոնց մէջ է նաեւ վերոգրեալ նաւահանգստին շինութիւնը։ Հիմա տէրութեան գանձը կատարելապէս տէրն է այդ նաւահանգիստին և մտադիր է իր անունովը ու իր հաշուոյն շինել տալ զայն։ Ատոր համար ծախքի գումար մը նշանակուած է այս տարուան ելմտացոյցին մէջ։ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ ուրիշ հանրօգուտ շինութեանց ալ պիտի ձեռնարկուի, որոնց համար հարկ եղած գումարները նշանակուած են ելմտացոյցին մէջ. հետեւաբար ելմտացոյցին վիճաբանութեան պահուն նկատողութեան կ'առնուի։ Այդ շինութեանց համար շատ մը դրամատէրներ դիմումներ ըրած են։ Նախարարութիւնը կը սպասէ Երեսփ. Ժողովին ներկայացուած ծրագրին վաւերացմանը. եթէ այդ վաւերացումը կատարուի և ցոյց տրուած ծախքերը ընդունուին, նախարարութիւնը մրցման ենթարկելով պիտի կատարէ հանրօգուտ շինութիւնները։ Այդ ծրագրին Ֆրանսերէնն ալ կը պատրաստուի որ Թէ՛ Եւրոպա պիտի ղրկուի և Թէ դրամատէրներու պիտի հաղորդուի։ Այս բացատրութիւնները Ժողովին կողմէ բաւական նկատուեցան։ Խուլուսի պէյ նորէն ձեռք առաւ Իզմիրի քարափանց խնդիրը, պատասխանելով Իզմիրի երեսփոխաններէն Սրեւզլիի փաշայի այն հարցումին Թէ Իզմիրի քարափանց Ընկերութիւնը ի՛նչու ժամանակէ մը ի վեր հաշիւ չի տար կառավարութեան։ Խուլուսի պէյ պատասխանելով ըսաւ Թէ Ընկերութիւնը ամէն տարի հաշիւ տուած է և հաշուեցոյցերը իրենց մանրամասնութիւններով հաղորդուած են հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնարանին։ Ատոնք կը վերաբերին 1907ի յունիսէն մինչեւ 1908 մայիսի տարեշրջանին։ Խուլուսի պէյ, Սրեւզլիի փաշայի պահանջմանց համաձայն, Ժողովին ներկայացուց Ընկերութեան պայմանագրութեան ու յանձնառութեան տետրին պատճէնները, նաեւ պատասխանելով այն կէտին Թէ ծախքերը հասոյթին 68ի կը հասնին և Թէ Ընկերութեան մենաշնորհը կայս. անձնական գանձուն անցած է, ըսաւ Թէ Ընկերութիւնը միեւնոյն ատեն քարիւղի մթերանոցներու մենաշնորհն ալ ունի։ Կայս. անձնական գանձը պնդեց Թէ այդ մենաշնորհը իրն է։ Այդ դժուարութիւնը կարգադրելու համար, նախորդ շրջանին մէջ շատ մը յանձնաժողովներ կազմուած էին, սակայն երկու կողմն ալ իրաւացի գտնելով, որոշում մը տալու մասին վարանած էին։ Իբրեւ դարման առաջարկուած էր քարափի մենաշնորհը կայս. անձնական գանձուն տալ և մթերանոցներունն ալ Ընկերութեան, բայց վերջնական բան մը չէր եղած. ատկէ առաջ եկած է այն զրոյցը Թէ քարափի մենաշնորհը կայս. անձնական գանձուն տրուած է։ Խուլուսի պէյ յարեց Թէ այդ քարափին խառն հասոյթէն գումար մը վար կը դրուի իբրեւ շահագործման ծախք. այդ գումարը եթէ առաւելագոյն չափը անցնի, կառավարութիւնը չընդունիր, այլ անկէ վար քանակութիւնը կ'ընդունի։ Շահագործման ծախքը զեղչուելէ ետքը, մնացածը կէս առ կէս կը բաշխուի կառավարութեան և Ընկերութեան միջեւ։ Վերջին հաշուեցոյցին մէջ ընդհանուր հասոյթն է 5,164,512 ղրուշ. ծախքը երեք միլիոն ղրուշէն աւելի, որով մնացած 1,577,222ին կէսը՝ 788,513 ղրուշ կառավարութեան բաժինն է։ Խուլուսի պէյ ըսաւ Թէ 1308ին 40 տարի եւ երկարած է Ընկերութեան պայմանաժամը։ Սրեւզլիի փաշա բաւական նկատեց տրուած բացատրութիւնները, ըսելով որ երբ պէտք ըլլայ, նորէն հարցապնդում պիտի ընէ։

Պրուսայի երեսփոխան Թահիր պէյ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան կը հարցնէր Թէ Պրուսայի մէջ ելեկտրաշարժ Թրամուէյ հաստատելու համար ի՛նչ պատճառաւ մենաշնորհ տրուած էր հրացանակիր Թահիր փաշայի մարդերէն Մուսթաֆա անուն անձի մը։ Խուլուսի պէյ պատասխանեց Թէ մենաշնորհը ստացողը ո՛չ Թէ Մուսթաֆա անուն անձ մըն է, այլ Շքատրալը Մէհմէտ անուն մարդ մը։ Կառավարութիւնը ժամանակին միջոց մը կը խորհէր Պրուսայի Թրամուէյներուն համար. բայց այդ միջոցին կարելի էր երեւակայել անվներ մարդ մը որ կարենար «ելեկտրականութիւն» բառը արտասանել։ Բարեբախտաբար Սըր Ահմէտ Պարթէէֆ անուն Անգլիացի մը Սելանիկի ու Իզմիրի քաղաքներուն մէջ ելեկտրական լոյսի գործածութեան մենաշնորհ խնդրած ըլլալով, քիչ շատ համարձակութիւն մը առաջ եկաւ այդ բառը արտասանելու։ Վերջապէս Թահսին փաշայի կողմէ հաղորդուած Իրատէով մը վերոյիշեալ Մէհմէտ ստացաւ մենաշնորհը, բայց երկու տարուան մէջ չկրցաւ օսմանեան անունով Ընկերութիւն մը կազմել, որով մենաշնորհը պիտի ջնջուէր, բայց նորէն երկու տարուան պայմանաժամ ձեռք բերաւ։ Հիմա գործը այս վիճակին մէջ է։ Տրուած մենաշնորհը կարելի չէ ետ առնել։ Խնդրոյն վիճաբանութիւնը մէկ շաբաթ ետքի Թողուեցաւ։

Երկրորդ գումարում.— Ժամ մը դադարէ ետքը ատեանը վերստին բացուեցաւ։ Առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարար Գապրիէլ էֆ. Նորատունկեան՝ որ ներկայ էր, Պաղտատի երեսփոխան Իսմայիլ Հագգը պէյի կողմէ Պաղտատի երկաթուղիին նկատմամբ եղած հարցապնդումներուն պատասխանելով՝ յայտարարեց.

«Կառավարութեան և Ընկերութեան միջեւ փոխանակուած պայմանագրութիւնները չեն հրատարակուած այն պատճառով որ նախորդ շրջանին մէջ այդ տեսակ բաներու հրատարակութեանը համար հաստատուած կանոն մը չկար։ Այդ պայմանագրութիւններէն 40—50 օրինակ տպագրուելով զանազան տեղեր տրուեցան. Ասկէ վերջը կը փափաքինք փոխանակուած այդ կարգի պայմանագրութեանց ամէնքն ալ հրատարակել։ Պաղտատի երկաթուղիին պայմանագրութիւնը չունի այն տեսակ կէտ մը որ դպչի տէրութեան վեհապետական իրաւունքին և ներքին ու արտաքին քաղաքականութեանը։ Առ այժմ կարելի չըլլալով երկաթուղիներուն վերջին կէտը սահմանել, Քովէյթի գործն ալ չի կրնար խնդրոյ առարկայ ըլլալ։ Գալով այն խնդրոյն Թէ երկաթուղիին շինութիւնը չի կրնար շարունակուիլ, այդ ալ նկատողութեան պիտի առնուի այն ատեն երբ քիլոմեդրական երաշխաւորական գումարին համար որոշում մը տրուի։ Այսու հանդերձ վերջերս Ընկերութեան հետ բանակցութիւն կատարուած է, որով Պուլկուրլըէն մինչեւ Հալէպ եղած մասին շինութեանը պիտի ձեռնարկուի։»

Նորատունկեան էֆ. մինչեւ այս կէտը իբրեւ հանրօգուտ շինութեանց նախարար բացատրութիւն տուաւ և յետոյ իբրեւ արտաքին գործոց նախարարի փոխանորդ խօսելով ըսաւ.

«Անհիմն է զանազան շրջանակներու մէջ ելած այն զրոյցը Թէ Պաղտատի գիծին հիւսիսային կողմէն չշինուիլը և ատոր հակառակ Հալէպի ճամբան յարմար դատուիլը օտար ազդեցութեան արդիւնք եղած ըլլայ։ Եթէ պայմանագրութիւնները և շինութեանց յատակագիծերը քննուին, պիտի տեսնուի որ հիւսիսային կողմը՝ այսինքն Գայսէրիի, Սըվազի ու Մուսուլի ճամբան տնտեսական կարգ մը արգելիչ պատճառներ ունի։ Գալով այն կէտին Թէ Օսմ. Ասիայի հիւսիսային կողմը շինուելիք երկաթուղիներուն համար ռուս տէրութիւնը նախամեծարութեան իրաւունք մը ունեցած ըլլայ, եթէ օսմ. տէրութիւնը ինք չշինէ, այդ մասին չեմ կրնար բան մը յայտնել, բայց սա կրնամ միայն ըսել Թէ բնական է որ Թուրքիոյ ու Ռուսիոյ մէջ դեռ սահմանադրութիւնը չհաստատուած միջոցին տրուած բոլոր որոշմանց մասին, նոր դրութեամբ, երկու կողմն ալ զիրար պիտի հասկնան և իրարու իրաւունքները պիտի յարգեն, վասն զի սահմանադրական տէրութեանց միջեւ այդ կէտերը մեծապէս կը յարգուին։ Քանի որ Ռուսիոյ հետ մեծ բարեկամութիւն մը ունինք, քանի որ Ռուսիոյ հետ ամէն խնդիր սահմանադրականապէս կրնայ լուծուիլ. ուստի այդ առթիւ եթէ խնդիր մը կայ և կամ կրնայ ծագիլ, անշուշտ պիտի յաջողինք զիրար հասկնալով և իրաւունքի տեսակէտով կարգադրել։»

Նորատունկեան էֆ.ի այս խօսքերը ծափահարուեցան։ Հարցապնդման տէրը՝ Իսմայիլ Հագգը պէյ հերքեց նախարարին յայտարարութիւնները. ըսաւ Թէ ընդհանուր ազգին պատկանող պայմանագրութիւն մը հրատարակուելու էր. Թէ գիծը հիւսիսային կողմէ անցնելու էր, վասն զի հարաւային կողմերը հաստատեր չեն. Թէ Պաղտատի գիծը առանց երաշխաւորութեան շինելու համար շատ մը դիմումներ եղած էին, բայց Տէրութիւնը չհաւանեցաւ և հիմակուան Ընկերութեան տուաւ օտար ազդեցութեան մը տակ. Թէ երաշխաւորութեան գումարը աւելորդ է, որուն հետ տոկոս ալ կը տրուի. Թէ փոխատուութիւնն ալ Ընկերութիւնը կ'ընէ, որով տէրութիւնը Թէ՛ պարտքի տակ կը մտնէ և Թէ շատ մը շահեր կ'ապահովէ Ընկերութեան. Թէ գիծին անցնելիք տեղերը գտնուած հանքերու և աղիւսի գործարաններուն համար մենաշնորհ կը տրուի. և Թէ վերջապէս Պաղտատի երկաթուղիին ներկայ պայմաններով շինուիլը ամէն կերպով անպատեհ է Տէրութեան շահերուն։ Իսմայիլ Հագգը պէյ իբրեւ դարման առաջարկեց բարեփոխել պայմանագրութիւնը և եթէ Ընկերութիւնը չընդունի, հիմակուընէ ետ կենալ երկաթուղիին շինութենէն։ Երեսփոխանը ըսաւ Թէ կառավարութիւնը Թո՛ղ մաքրել տայ Եփրատ ու Տիգրիս գետերը և նաւարկելի վիճակի վերածէ, որով երկաթուղիին ընծայելիք օգուտներուն և դիւրութեանց հարիւրին յիսունը ձեռք բերուած կ'ըլլայ։ Իսմայիլ Հագգը պէյ յարեց.— «Օսմ. երկրի մէջ օսմանցիի անունով գործել ուզող Ընկերութիւն մը կրնայ այդքան զոհողութիւն մը ընել Օսմ. կառավարութեան։ Հետեւաբար հանրօգուտ շինութեանց նախարարը պէտք է աշխատի այդ մասին։ Քովէյթի համար՝ Անգլիոյ և օսմ. Ասիոյ հիւսիսային մասին համար ալ՝ Ռուսիոյ պահանջած իրաւունքները և մենաշնորհները հաւանական է որ մէկ կողմ Թողուին այդ երկու բարեկամ տէրութեանց բարեկամական նպատակներովը. ուստի մեր գործադիր իշխանութեան առաջին պարտքն է այդ մասին աշխատիլ։»

Իսմայիլ Հագգը պէյի խօսքերը ծափահարուեցան։ Յետոյ բեմը ելաւ Զոհրապ էֆ. և իբրեւ Թուաբանական ճշգրտութիւն մը Թուեց Պաղտատի երկաթուղիին երկրին պատճառած վնասները։ Ամէնէն դժուարին և խորտուբորտ տեղեր շինուած երկաթուղիներուն իւրաքանչիւր քիլոմեդրին համար մինչեւ 180,000 Փր. կը ծախսուի, Պաղտատի գիծին 270,000 Փր. երաշխաւորուած է, որով Թուրքիա այդ հաշուէն հինգուկէս միլիոն ոսկիի վնասի կ'ենթարկուի։ Զոհրապ էֆ. յարեց Թէ Պաղտատի գիծին մենաշնորհին հետ Էնկիւրիի ու Գոնիայի գիծերուն մենաշնորհին պայմանաժամն ալ 99 տարի երկարած է. այդ պատճառով ալ չորս միլիոն ոսկիի վնաս մը առաջ կուգայ։ Պաղտատի գիծին գնման համար պայմանագրութեան մէջ նշանակուած պայմանները բոլորովին անիմաստ են։ Ընկերութիւնը ո՛րուն ստացուածքը ո՛րու կը ծախէ։ Երկաթուղին կը շինուի Տէրութեան փոխ առնելիք գումարովը։ Ասկէ զատ Տէրութիւնը նաեւ կ'երաշխաւորէ Եւրոպայի գլխավճարը ու տոկոսը։ Զոհրապ էֆ. եզրակացուց Թէ քանի որ երկաթուղին արդէն Տէրութեանն է, միԹէ անիմաստ չէ՞ այն պայմանը որով Տէրութիւնը յետոյ զայն պիտի գնէ Ընկերութենէն։ Այդ պատճառով ալ երկիրը մէկ քանի միլիոն ոսկի կը կորսնցնէ։ Զոհրապ էֆ. կարգ մը կարեւոր կէտեր ալ պարզելէ ետքը ըսաւ Թէ Պաղտատի երկաթուղիին Ընկերութենէն Տէրութիւնը ընդամէնը քանի միլիոն ոսկի վնասած է. Նաեւ յարեց Թէ Պաղտատի գիծին պայմանագրութիւնը Արեւելեան երկաթուղիի Հիրշի պայմանագրութենէն աւելի աննպաստ է։ Զոհրապ էֆ. յայտարարեց Թէ այդ պայմանագրութիւնը, տնտեսական ու քաղաքական տեսակէտներէն զատ, իրաւագիտական տեսակէտով կրնայ ջնջուիլ։ Ուստի առաջարկեց որ խնդրոյն կարեւորութեանը բերմամբ մասնաւոր յանձնաժողովի մը քննութեանը յանձնուի։ Զոհրապ էֆ.ի այս խօսքերը ծափահարուեցան։

Երրորդ գումարում.— Տասը վայրկեանի դադարէ մը ետքը ատեանը վերստին բացուեցաւ։ Բեմը ելաւ Հալէպի երեսփոխան Ճէնանի պէյ և Պաղտատի գիծին այդ նահանգին պատկանող անկանոնութիւնները Թուելով լրացուց Իսմայիլ Հագգը պէյի և Զոհրապ էֆ.ի յայտարարութիւնները։ Ըսաւ Թէ Ընկերութիւնը միշտ նկատողութեան առած է ծախք առաջ բերելիք երկար ճամբաները և բնաւ աչքի առջեւ չէ ունեցած վաճառաշահ տեղերը։ Հետզհետէ խօսեցան ուրիշ երեսփոխաններ, միեւնոյն դիտողութիւնները ընելով։ Նորատունկեան էֆ. նորէն բեմը ելլելով, ըսաւ Թէ գիրքին միւս էջն ալ պէտք է կարդալ։ Համոզիչ կերպով հաստատեց Թէ եղած վնասը քիչ մը առաջ խօսող երեսփոխաններուն ըսածին չափ չէ։ Գիծին մինչեւ Իսքէնտէրուն տարուիլը պարտաւորիչ էր. ատոր մինչեւ հիմա արգելք եղողը Ընկերութիւնը չէ, այլ զինուորական իշխանութիւնը, որ կարելի է կարգ մը անտեղութիւններ նկատողութեան կ'առնէ. առեւտրական տեսակէտով կարեւոր է։ Գիծը ծովեզերքներէն անցնելու համար բանակցութիւն կը կատարուի պատերազմական նախարարութեան հետ և յուսալի է որ բարեփոխում մը ձեռք բերուի։ Ընկերութիւնը պատրաստ է այդ բարեփոխութիւնները կատարելու։ Այդ մասին արդէն Ընկերութեան հետ ալ բանակցութեան ձեռնարկելով նպաստաւոր պատասխան ստացուած է։ Նորատունկեան էֆ. ձեռք առաւ երաշխաւորութեան գումարի խնդիրը և ըսաւ Թէ քանի որ ամէն կարգի կարեւոր շինութիւններ, ամէն տեսակ փոխառութիւններ և ելմտական ամէն տեսակ գործառնութիւններ Երեսփ. Ժողովին քննութենէն պիտի անցնին, քանի որ մաքսային հասոյթներու յաւելեալ մասը երբ ուղղուի Հալէպէն անդին շինուելիք երկաթուղին յատկացնել, խնդիրը նորէն Երեսփ. Ժողովին մէջ վիճաբանութեան պիտի ենթարկուի, ուրեմն հիմակուընէ իրարանցումի ու մտահոգութեան պէտք չկայ. երբ պէտք ըլլայ ատոնք խորհրդակցութեան կ'ենթարկուին և երկրին ու ազգին շահերուն համաձայն որոշում մը կը տրուի։ Նորատունկեան էֆ. յարեց Թէ երկաթուղի մը երբ ծրագրուի, ամէնէն առաջ նախնական քննութիւնը կը կատարուի, որուն համար շատ ժամանակ ու դրամ կը սպառի. յետոյ շինութեանց սակարկութեան համար կատարուած բանակցութեան մէջ բանաւոր շաւիղի մը կը հետապնդուի, վասն զի ձեռք բերուած քննութեանց արդիւնքը հաստատուն հիմ մը կը կազմէ ամէն տեսակ ծախքերու գնահատմանը համար։ Պաղտատի գիծին համար դժբախտաբար այդպէս չէ եղած. կատարուած նախնական քննութեանց մէջ պետական պաշտօնեաներ չգտնուելով, անշուշտ սակարկութեան մէջ խաբուած ենք. սակայն Ընկերութիւնը ամբաստանելու մասին այնքան պէտք չէ աճապարել. անգամ մըն ալ անոր հայեցակէտը պէտք է քննել. այն ատեն պիտի տեսնուի որ անոր հետ կնքուած պայմանագրութիւնը իսկոյն, առանց մտածման, պատռելու, ջնջելու հանգամանքը չունի։ Շինուելիք երկաթուղին ժամը 75 քիլոմէթր արագութիւն պիտի ունենայ, որով շինութեան ծախքը շատ աւելի կ'ըլլայ ժամը 35 մղոն արագութիւն ունեցող երկաթուղիէ մը։ Ընկերութեան տրուելու համար երաշխաւորուած գումարներուն ամէնքն ալ անոր մնուկը չեն մտներ. շատ մը սովորական ու արտասովոր ծախքեր կան, որոնք եթէ ծախսուին, Ընկերութեան քով այնքան շատ բան մը չի մնար։ Նորատունկեան էֆ. ըսաւ Թէ ժամը 75 մղոն արագութիւնը հարկեցուցիչ է. նպատակը միայն Կ. Պոլսէն Պաղտատ ու փոխադարձաբար ուղեւորի և ապրանքի փոխադրութիւնը չէ, այլ կարելի է Լոնտոնէն ճամբայ ելլելիք ուղեւոր մը կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ Հնդկաստան փոխադրել և Անգլիայէն առնուելիք Թղթատարը նոյն համեմատութեամբ և շուտով հնդկական Ովկէանոսին ջուրերը տանիլ։ Այդ կերպով է որ գիծին հասոյթները կ'աւելնան, երկիրը կը բարգաւաճի, վաճառականութիւնը ու երկրագործութիւնը կը զարգանան և երկրին երջանկութիւնը, անդորրութիւնը ու բարեկարգութիւնը կ'երաշխաւորուին։ Տասը, քսան ու երեսուն տարուան զոհողութեան մը արդիւնքը ապագայ սերունդը պիտի վայելէ։ Ապագային համար աշխատիլը առաջին պարտականութիւն մըն է։ Գիրքին այս էջն ալ կարդացուելէն է որ այդ արդիւնքները ձեռք կը բերուին։ Նորատունկեան էֆ.ի այս տրամաբանական յայտարարութիւնները Երեսփ. Ժողովին ընդհանուր գնահատմանը արժանացան։ Ժամանակը ուշացած ըլլալով, ատեանը փակուեցաւ, բացատրութեանց շարունակութիւնը յառաջիկայ շաբաթ օրուան յետաձգուելով։

* * *

Մէկ քանի երեսփոխաններ հարցապնդման գիր մը ներկայացուցին այն պաշտօնական զեկուցումին դէմ որով գրաւմանց իրաւունքը կը սահմանափակուէր։ Այդ հարցապնդման նկատառումը յաջորդ նիստերուն յետաձգուեցաւ։

—Եէմէնի երեսփոխաններէն Սէյիտ Ալի Հաւի էֆ. շաբաթ օրուան գումարման պահուն յանկարծակի հիւանդանալով, նախնական դարմաններ ըլլալէ ետքը իր բնակարանը ղրկուեցաւ։

—Երեսփ. Ժողովին յանձնաժողովները երէկ գումարուելով, խորհրդակցութիւն կատարեցին դատարկապորտներու կանոնագրին և զանազան ծրագիրներու վրայ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ.— Վիեննայէն երէկ գիշեր առնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ Թէ արտաքին գործոց նախարար Րիֆաթ փաշա, երէկ, Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր ներկայացեր և գիշերն ալ ճամբայ ելեր է դէպի Բեդերսպուրկ։

—Եպարքոս Հիւսէյին Հիլմի փաշա կը յայտարարէ Թէ Րիֆաթ փաշայի Բեդերսպուրկ ժամանելէն ետքը սկսուելիք բանակցութիւնները մօտերս բարւոք ելքի մը պիտի յանգին։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ իր երէկուան նիստին մէջ որոշեց որ պետական Խորհուրդը հրահանգ մը պատրաստէ՝ պետական պաշտօնարաններուն գնումները միացնելու նպատակով յանձնաժողով մը կազմելու համար։ Հացի գինը աւելցնելու մասին եղած առաջարկութիւնը յանձնուեցաւ ներքին գործոց նախարարութեան ու քաղաքապետութեան։ Խորհրդակցութիւններ կատարուեցան Երուսաղէմի Յունաց Պատրիարքութեան խնդրոյն համար։ Ելմտական նախարարին արտօնութիւն տրուեցաւ՝ տասը հազար ղրուշ յատկացնելու Սըվազի նահանգին Սուշէհրի գաւառակին կարօտեալներուն։ Որոշուեցաւ ներքին գործոց նախարարութեան յանձնել Գատըգիւղի մէջ Պ. Ռալլիի պարտէզը տրուած պարահանդէսին հասոյթէն 153 ոսկին՝ Անատոլըի սովեալներուն յատկացնելու համար։ Երէկուան նիստին բացակայ էին Շէյխ-իւլ-Իսլամը և դատական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարները։

ԴՈՒՄԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ.—Լա Թիւրքի սա կերպով կը պատմէ համբային գումարումներու վերաբերեալ ծանօթ պաշտօնական զեկուցումին ծագումը.— Նախորդ Եպարքոսին օրով, իբր հօրը անկումէն վշտացած և ուղեկով դժուարութիւններ յարուցանել հիմակուան նախարարութեան դէմ, հինգ հազար ոսկի բաշխեր է բռնապետութեան կուսակիցներու, կառավարութենէն վտարուած եղողներու և դատարկապորտներու կանոնագրին կիրառումէն վնասուողներու, որպէս զի Սուլթան Ահմէտի հրապարակին վրայ մեծ միթինկ մը գումարուի։ Վերջապէս այն տեսակ վիճակ մը առաջ բերել որ նախորդ Եպարքոսը նորէն իշխանութեան գլուխը անցնի։ Ոստիկանութեան կողմէ տրուած տեղեկագրի մը վրայ, Եպարքոս Հիլմի փաշա իր պաշտօնակիցները հրաւիրելով հարկ եղած միջոցները ձեռք առեր և պատերազմական նախարարին ալ հրահանգ տուեր է պէտք եղած ատեն զինուորական աջակցութիւն մը նուիրելու համար։ Կ'ըսուի Թէ Թելադրիչները Անատոլըի նահանգներն ալ մարդեր ղրկեր են՝ խառնակութիւններ առաջ բերելու համար։ Միւս կողմէ ոստիկանութեան նախարարը յայտարարեր է Սէրվէթի խմբագրութեան Թէ ինք բնաւ տեղեկութիւն չունի վերոգրեալ պաշտօնական զեկուցումէն և Թէ հինգշաբթի իրիկուն լրագիրներուն ղրկուածին պէս իրեն ալ հաղորդուեր է՝ ներքին գործոց նախարարութեան կողմէ։

ԴԱՏԱՐԿԱՊՈՐՏՆԵՐԸ.— Խորհրդարանին դատական յանձնաժողովը, որ դատարկապորտներու կանոնագիրը կը քննէ, որոշեր է ատոնց համար ծեծի պատիժը իբրեւ սկզբունք ընդունիլ։

ԵԼԵԿՏՐԱՇԱՐԺ ԹՐԱՄՈՒԷՅ.—Անգլիական երեք-չորս դրամատէրներ քաղաքապետութեան դիմելով մենաշնորհ խնդրեցին՝ Ղալաթիայէն մինչեւ Ռումէլի Գավագ և Գատըգիւղէն մինչեւ Ֆէնէր Պաղչէսի ելեկտրաշարժ Թրամուէյ հաստատելու. նաեւ Կ. Պոլսոյ ամէն կողմերը ելեկտրական լոյս և ոյժ մատակարարելու համար։

ԾԽԱԽՈՏԻ ՌԷԺԻՆ.— Իգտամ կ'ըսէ Թէ ծխախոտի Ռէժիին յունուար ամսուան հասոյթը 23,650 ոսկի պակաս եղած է նախորդ տարուան յունուարէն։ Այս տարուան ընդհանուր հասոյթին նուազութիւնը 150,000 ոսկի պիտի ըլլայ։

ՄԻՋԻՏԻՆԻ շրջակայքը Իպնրէյիտի և Իպնսուուտի միջեւ նորէն ընդհարումներ կատարուելով, վերջինը մեծ կորուստներ ունեցեր և պարտուեր է։

ՊԱՍՐԱՅԻ կուսակալ Մուհարրեմ էֆ. անձնական տկարութեան պատճառաւ հրաժարած ըլլալով, անոր յաջորդ կարգուեր է պետական Խորհուրդին նախորդ անդամ Մարտինի Արիֆ պէյ։

ՔԵԱՄԻԼ ՓԱՇԱ.—Կայս. Իրատէ մը վաւերացուց նախարարաց Խորհուրդին որոշումը՝ նախորդ Եպարքոս Քեամիլ փաշայի 25,000 ղրուշ յատկացնելու՝ իբրեւ անպաշտօն վիճակի Թոշակ։

ՏՐԻՊՈԼԻՍԻ աւազակները նուաճելու պաշտօն ունեցող զօրախումբին հրամանատար Ֆերիգ Նէշէթ փաշա անցեալ շաբաթ մեռեր է։

ՍԱԳԸԶԻ բանտը երկրաշարժէն վնասուած ըլլալով, Թաշ Խանը բանտի պիտի վերածուի։

ՍԻՒԼԷՅՄԱՆԻԷԻ քիւրտ ապստամբները զսպելու համար ամէնէն մօտ տեղէն զինուոր պիտի ղրկուի հոն։

ԵԷՄԷՆԻ Զարնիք ցեղը ապստամբած ըլլալով, զինուորական մեծ զօրութիւն մը պիտի ղրկուի հոն։

ԶԷՅԹՈՒՆԻ գաւառակին մէջ երեւան ելած յուզումը հանդարտեցնելու համար չորս հարիւր պահեստի զինուորներ զէնքի տակ կոչուած են։

ԵՂԵՌՆԴԱՏ ատեանին նախագահ Հիլմի էֆ. կ'ըսէ Թանին, կարգ մը պատճառներով հանգստեան պիտի կոչուի և անոր պիտի յաջորդէ վերաքննիչ ատեանին պատժական ճիւղին նախագահ Ճէլալ պէյ։

ՄԵԾ ՇՈՒԿԱՅԻՆ մէջ երէկ առտու մէկ քանի իսլամ կրօնաւորներ Թուղթեր ստորագրել կու տային անցորդներուն, ըսելով որ ազատութեան շրջանին մէջ պատրաստուելիք օրէնքները պէտք է Շէրիին համապատասխան ըլլան։ Շատերը առանց գիտնալու կը ստորագրէին։ Ոստիկանութիւնը իմանալով արգիլեց։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Խոյ և Ուրմիա քաղաքներու օսմ. հիւպատոսարաններու համար օսմ. տասնական զինուորներ պիտի ղրկուին, որպէս զի Պարսկաստանի մէջ տիրող շփոթութիւններէն օսմ. հպատակները չվնասուին և անոնց կեանքը պաշտպանուի։

ԵՐԶՆԿԱՅԻ մէջ Ինրամճը Նիկողոս անուն մարդ մը Հայոց Թաղին մէջ սպաննուած գտնուելով, քննութեան ձեռնարկուեր է և երկու Հայեր իբրեւ հեղինակ ձերբակալուեր են։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ջնջելու համար երեսփոխաններէ շատերը ծրագիր մը պիտի ներկայացնեն Երեսփ. Ժողովին։ Կ'ըսուի Թէ Ժողովը ստուար մեծամասնութեամբ մը պիտի ընդունի այդ ծրագիրը։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ համար կ'ըսուի Թէ յառաջիկայ մարտէն սկսեալ սա կերպով պիտի զեղչէ երթուդարձի տոմսակները.— Սկիւտար Հարէմ ու Սալաճագ՝ Ա. 90 փարա և Բ. 50 փարա, Պէշիքթաշ ու Գուզկունճուք՝ 100 ու 60, Օրթաքէոյ, Գուրուչէշմէ ու Պէյլէրպէյ՝ 110 ու 70, Արնավուտքէօյ ու Չէնկէլքէօյ՝ 120 ու 80, Պէպէք, Վանիքէօյ ու Գանտիլլի՝ 140 ու 100, Ր. Հիսար, Միրկէօն, Ա. Հիսար ու Գանլըճա՝ 160 ու 120, Ստէնիա՝ 200 ու 120, Չպուքլը ու Ենիքէօյ և անկէ վեր եղած նաւամատոյցներուն համար 200 ու 140։ Աբոնմանի տոմսակներէն ալ մինչեւ Ենիքէօյ ու Փաշա Պաղչէ հարիւրին հինգ պիտի զեղչուի և անոնցմէ վեր եղածներուն համար ալ հարիւրին տասը։

ՆՈՐ ԴՐԱՄ.— Ելմտական գանձուն, ներքին ու ծովային նախարարութեանց և Օսմ. Պանքան գտնուած 2,421,000 ղր.ի աւրուած արծաթ դրամներէն նորէն դրամ պիտի շինուի։ Յառաջիկայ մարտէն սկսեալ աւրուած մէճիտիէները ու ստորաբաժանումները դրամը 96 փարայի պիտի ընդունուին։

ԴԱՏԱԿԱՆ նախարար Մանեասիզատէ Րէֆիգ պէյ տակաւին հիւանդ է և եթէ ապաքինի բաւական դարմանուելու պէտք ունի, որով դատական նախարարի պաշտօնը պիտի յանձնուի, առաջին ընդհ. դատախազ Մէհմուտ պէյի։

ՆԷՃԻՊ ՄԷԼՀԱՄԷԻ դէմ բացուած դատին իբրեւ դատախազ մասնակցած է նաեւ շրջանին գրավաճառ Եղիա Գանլէճեան, որ պոմպայի դէպքին առթիւ Նէճիպ Մէլհամէի կողմէ տանջուած, գանակոծուած ու աքսորուած է։

ԵՊԱՐՔՈՍԸ գրեց ներքին գործոց նախարարութեան՝ ոստիկանութեան իբրեւ ընդհանուր քննիչի օգնական ընդունիլ Դիլրայմ անուն Անգլիացի մը, որ հարուստ ըլլալով անձնուիրաբար պիտի պաշտօնավարէ և որ արդէն բաւական ձեռնհասութիւն ցուցուցած է Թրանսվալի ոստիկանական կազմակերպութեան ատեն։

ՀՐԴԵՀ.—Երէկ գիշեր Պոլսոյ Մէրճանի կողմը կաշիի վաճառական Բինգօ անուն հրեայի մը խանութէն հրդեհ ծագելով, շէնքը ու ապրանքները մասամբ այրեցան,

—Շաբաթ գիշեր Սիրքէճիի կողմը կենդինարի պաշտօնեային տաղաւարէն հրդեհ ծագելով այրեցաւ։ Քարտուղար Մէհմէտ գինով ըլլալով բոցերուն մէջ մնաց և այրեցաւ. կրակարանին վրայ ինկած և հրդեհին պատճառ եղած էր։

ՇԱԲԱԹ օր, պատժական դատարանին առջեւ տեղի ունեցաւ ա՛յն դատը զոր բացած էին կարգ մը գաւառացի Հայեր Դ. զօրաբանակի նախկին հրամանատար կեղծիքը Զէքի փաշայի դէմ, որ զիրենք խոշտանգած էր անիրաւօրէն։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ապրանքներու դէմ մղուած պոյքոթաժը դադրելուն առթիւ, ուրբաթ իրիկուն հացկերոյթ մը սարքուած էր Թիրինկի հանրածանօթ վաճառատան մէջ Ղալաթիա, որ տօնական երեւոյթ մը առած էր։ Վաճառատան շէնքը օսմ. ու աւստրիական դրօշներով զարդարուած էր, իբր հաւաստիք երկու ազգերու սիրալիր յարաբերութեանց։ Ճաշին մասնակցեցան վաճառատան բոլոր պաշտօնեաները, տնօրէնէն սկսեալ մինչեւ ամէնէն յետին պաշտօնեան։ Բաժակներ պարպուեցան խանդավառ ծափահարութեանց մէջտեղ։ Հացկերոյթը շատ ոգեւորեալ էր և ամէնուն դէմքին վրայ ուրախութիւնը կը փայլէր։ Շաբաթ օր ալ բազմաթիւ բարեկամներ Թիրինկ վաճառատունը այցելելով՝ իրենց շնորհաւորութիւնները յայտնեցին պոյքոթաժի վերջացման առթիւ։ Այս ուրախութիւնը շատ բնական է, երբ աչքի առջեւ բերենք Թիրինկ վաճառատան անցուցած տագնապը քանի մը ամիսէ ի վեր։ Իրաւ է որ վաճառատունը ցոյց տուաւ իր առեւտրական առողջութիւնը, բայց պոյքոթին աննպաստ արդիւնքն ալ ոչ նուազ զգալի եղաւ։ Անտարակոյս յաճախորդները նորէն գունդագունդ պիտի դիմեն Թիրինկ հանրածանօթ վաճառատունը, որ միշտ գոհ ձգած է իր գնորդները։ Շատ մը յաճախորդներ դժկամակութեամբ հեռացած էին այդ վաճառատունէն, որ լաւագոյն և ամէնէն աժան ապրանքները կը հայթայթէ։ Բայց միայն շահու տեսակէտը չէ որ ուրախութիւն կը պատճառէ, այլեւ Թուրքիոյ ու Աւստրիոյ հաշտութիւնը, որ վերջ կուտար պոյքոթաժին։

Կ'ԻՄԱՆԱՆՔ թէ Վինէր Պանք Ֆէրայնի տնօրէնութիւնը, իր բազմաթիւ յաճախորդներուն դիւրութիւններ ընծայելու համար, ի մօտոյ գործակալութիւն մը պիտի հիմնէ Բերայի մէջ։ Սոյն գործակալութիւնը, որ այս ամսու պիտի բացուի, պանքային բոլոր գործողութիւններով պիտի զբաղի, և հանրութիւնը հոն միեւնոյն դիւրութիւնները պիտի գտնէ, ինչպէս Վինէր Պանքի Ղալաթիոյ ճիւղին մէջ։ Մեր ընթերցողներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք նոյն դրամատան ծանուցական արկղին վրայ, որ ամէն դիւրութիւն կ'ընծայէ։ Բերայի գործակալութեան բացումը մօտաւոր թիւով մը պիտի ծանուցանենք։

ՏՈՔԹ. ՃԷՎԱՀԻՐՃԵԱՆԻ ԴԱՏԸ
ՏԻՐԱՀԱՌԱՋԱԿ
ՄԷՀՄԷՏ ԱԼԻԻ ԴԷՄ

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏ ԸՆԴՀ. ԴԱՏԱԽԱԶԸ

Շաբաթ օր տեղի ունեցաւ Տքթ. Ճէվահիրճեանի բացած դատը Հէյէթէի Թադիգիյէի նախորդ նախագահ Մէհմէտ Ալիի դէմ, որ հին ռէժիմին օրով տխուր համբաւ մը հանած է իր անխիղճ արարքներով Հայերուն նկատմամբ։ Տարիներէ ի վեր Մէհմէտ Ալի կոչուած ճիւաղը ամենազօր եղած էր ոստիկանական պաշտօնատան մէջ, և քանի՜ անմեղ Հայեր զոհ գացած էին իր դժոխային հալածանքներուն։ Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր պաշտօնանկ եղած, իր տունը քաշուած, հանդարտօրէն կ'ապրէր, իբր թէ աշխարհիս ամէնէն արդար մարդը ըլլար։ Սակայն այդ հանգիստը խանգարուեցաւ, երբ Տօքթ. Ճէվահիրճեան, իբր անձնական դատախազ դատ բացաւ, Մէհմէտ Ալին ամբաստանելով թէ՛ զինքը բանտարկած է անիրաւաբար, կնոջը մահուան պատճառ եղած ու նիւթական մեծ՝ վնասներու ենթարկած է։

Մէհմէտ Ալի, ժողովրդեան զայրոյթէն սահմռկած, դատարան չէր եկած։ Իր կողմէ փաստաբան Հիւսամէտտին էֆ. ներկայ էր։ Տօքթ. Ճէվահիրճեանի փաստաբանն էր Սաատէտտին էֆ., իսկ միւս ամբաստանեալ Տօքթ. Ատիլեանի փաստաբանն ալ Հիւսամէտտին էֆ.ն էր։ Ատիլեան անուն հայազգի Տօքթէօրին կողմէ տրուած ժուռնալին վրայ բանտարկուած էր Տօքթ. Ճէվահիրճեան։ Դատարանին նախագահն էր Թահսին պէյ, իսկ անդամները՝ Հաֆիզ և Թէվֆիք պէյերը։ Ընդհ. դատախազն էր Ճէմիլ պէյ։ Դատավարութիւնը սկսաւ ժամ 7ին։ Ամբաստանեալի աթոռին վրայ նստած էին Տքթ. Ատիլեան, ոստիկան Սավա և Յակոբ Տուլպարաճեան։

Նախագահ.—Սավա՛, դուն Տքթ. Ճէվահիրճեանը ժուռնալ ըրեր ես և կնոջը մահուան պատճառ եղած ես։

Սավա.— Ես կնոջս ծննդաբերութեան համար տօքթ. Ճէվահիրճեանը, տօքթ. Ատիլեանը և դեղագործ Անտօն էֆ.ն կանչեցի։ Անտօն էֆ. եկաւ և անմիջապէս գնաց։ Տղաբերքը տեղի ունենալէ ետքը, պատուասիրութիւններ ըրինք բժիշկներուն, և երբ պիտի երթային՝ ըսի իրենց. «Ալլահ սիզի փատիշահըմըզա չիրին կէօսթէրսին. ինշալլահ սիզի սարայ հէքիմի կէօրիւրիւմ»։ Տօքթ. Ճէվահիրճեան ըսաւ. «Ամա՛ն, ամա՛ն, պալատը արեւն կը նըմանի, մօտենալուդ պէս կ'այրէ։ Աւելի լաւ է աղքատ մարդոց բժիշկ ըլլալ, քան թէ պալատի»։ Այսպէս անցաւ։ Հետեւեալ առտու երբ պահականոց գացի, քօմիսէրը ըսաւ. «Երէկ իրիկուն քու տունդ խօսակցութիւն մը եղեր է. ինչո՞ւ իմաց չես տար. միթէ դուն Թագաւորին դէմ ես. իրեն հացը կ'ուտես, ինչո՞ւ կը պահես»։ Ես ալ ըսի որ զաւակ մը ունեցայ, և ուրախութենէս չկրցայ ուրիշ բանի վրայ մտածել։ Միայն թէ բժիշկներուն մեկնած ատեն պալատի խօսակցութիւնը տեղի ունեցաւ։ Քօմիսէրը ըսաւ որ «Շո՛ւտ ուրեմն ժուռնալ տուր, ապա թէ ոչ՝ վիճակդ գէշ է»։ Այդ պահուն Գասըմ-Սաքալ չերքէս Մէհմէտ փաշայի երկու խաֆիէններն ալ ներկայ էին, որոնք արդէն այնտեղ պաշտօն ունէին Հայերը հետապնդելու համար։ Անոնք ալ ըսին որ քանի որ դուն բան մը չես ըսեր, մենք ալ քե՛զ ժուռնալ պիտի ընենք։ Ես ալ ստիպուեցայ մեր տունը տեղի ունեցած պարագան նոյնութեամբ տեղեկագրել (Այդ տեղեկագիրը կարդացուեցաւ)։ Եթէ այս պարագան իմաց չըտայի, զիս կ'աքսորէին։ Ուստի ո՛չ թէ իբր ժուռնալ, այլ իբր պարզ տեղեկութիւն գրեցի։

Նախ. (խօսքը Ատիլեան էֆ.ի ուղղելով). — Դո՛ւք ըսէք, Ատիլեա՛ն էֆ., ինչպէս եղաւ։ Ձեզի համար կ'ըսեն թէ տօքթ. Ճէվահիրճեանը մատնած էք՝ Մէհմէտ Ալիին մարդը ըլլալնուդ համար։

Տօքթ. Ատիլեան.— Էֆէնտի՛մ, իրիկուն մը Սավա կանչեց զիս, և ես ալ Տօքթ. Ճէվահիրճեանի հետ իր տունը գացի, ուր կինը տղաբերքի վիճակի մէջ էր։ Երբ մեկնելու վրայ էինք, Սավայի քիչ առաջ պատմած խօսակցութիւնը տեղի ունեցաւ։ Հետեւեալ առտու պահականոցէն կանչեցին զիս։ Ես ալ գացի։ Չերքէս Մէհմէտ փաշայի խաֆիյէներէն սէր-քօմիսէր Մահմուտ պէյ և Գասըմ պէյ ներկայ էին։ Ինծի տեղեկութիւն ուզեցին եղածին համար։ Ես ալ ըսի որ՝ բան մը չկայ, բան մը չեղաւ։ Երբ ստիպեցին և սպառնացան, ես ալ վախէս, եղած խօսակցութիւնը պատմեցի։ Գալով սա խնդրոյն թէ ես Մէհմէտ Ալիի կաշառքի միջնորդն եմ, սխալ է, վասն զի ասկէ մէկ ու կէս տարի առաջ Մէհմէտ Ալիին կինը հիւանդացաւ, զիս կանչեց՝ որպէս զի նայիմ։ Ես ալ Մէհմէտ Ալիի կինը բժշկեցի. ասոր վրայ՝ Մէհմէտ Ալի զիս իր տան բժիշկը ըրաւ։ Եւ ասոր վրայ միայն հիւանդութեան պարագային հետը յարաբերութիւն կ'ունենայի. կրնամ ըսել թէ ամէն անգամ որ մինչեւ Թօփգափուիր տունը կ'երթայի, կառքին ծախքը գրպանէս կը հատուցանէի, և ո և է դրամ չէի առներ։ Հազիւ մէկ-երկու անգամ կառքիս դրամը տուած էր։ Մէհմէտ Ալիի հետ ինչպէս բարեկամ կրնամ ըլլալ երբ մօրեղբայրս Պուլկարիայէն գալուն, քանի ոսկիի դումար մը հատուցինք։ Մէկ խօսքով, Մէհմէտ Ալիի հետ ունեցած յարաբերութիւնս առանց դրամի անոր բժիշկը ըլլալս էր։

Նախ.— Թէ՛ Սավա և թէ դուք կ'ըսէք թէ Սավայի տան մէջ եղած խօսակցութեան մասին դուք ոչ մէկուն բան մը չէք ըսած և թէ պահականոցէն իմացեր են ատանկ խօսակցութիւն մը ըլլալը։ Արդ, քանի որ տունին մէջ ձեզմէ զատ մէկը չկար, առաջին անգամ ո՞վ կրնայ այդ խօսակցութիւնը մէջտեղ հանած ըլլալ։

Տօքթ. Ճէվահիրճեան երկու թիւ Սուրհանդակ հանեց գրպանէն, և կարդաց անոնց մէջ գրած իր յօդուածները և Ատիլեանին տուած պատասխանը, զոր թուրքերէնի թարգմանեց փաստաբան Շարամ էֆ. Դաղանճեան։ Ճէվահիրճեան էֆ. յետոյ պատմեց թէ Մէհմէտ Ալի գիշերանց զինքը ոստիկանատուն կանչել տուած էր և մէկ քանի հարցում ընելէ ետք, զինքը սպասցուցած էր և յետոյ «Այս գիշեր հիւր ես» ըսելով բանտարկել տուած էր վաթսուն օր, առանց հարցուփորձի։ Այս միջոցին Տիւպարաճի Յակոբ Մէհմէտ Ալիի կողմէ Տիկին Ճէվահիրճեանի դիմելով հարիւր ոսկի ուզած էր։ Բայց կինը չէր տուած, և վերջապէս Տօքթ. Ճէվահիրճեան վաթսուն օր յետոյ բանտէն արձակուած էր։ Այս պատճառաւ, յարեց Տօքթ. Ճէվահիրճեան, կինս վախնալով հիւանդացաւ, և իրեն համար ընդամէնը 317 ոսկի ծախք ըրի, բայց ան չաղէկցաւ և մեռաւ։ Այս դրամին ալ Մէհմէտ Ալիէն կ'ուզեմ։ Նախագահը Տիւպարաճի Յակոբը կանչելով հարցուց.

—Անունդ ի՞նչ է։

—Յակոբ։

Նախ.— Մականո՞ւնդ։

Յակոբ.— Մականուն չունիմ։

Նախ.— Առանց մականունի մարդ կ'ըլլա՞յ։

Յակոբ.— Մականունս Տիւպարաճի է։

Նախ.— Զրո՞ս, անունդ ալ վրադ է եղեր։ (Խնդաղներ)։ Պատմէ նայինք։

Յակոբ.— Ես թէրլիքճի եմ. օր մը նստած էի խանութս, սիվիլ ոստիկան մը եկաւ Տօքթ. Ճէվահիրճեանին տունը հարցուց։ Ես ալ ցոյց տուի։ Հետը մէկտեղ տարաւ, և տունին մէջ սպասցուց զիս։ Չեմ գիտեր թէ ինք ի՛նչ խօսեցաւ Տօքթ. Ճէվահիրճեանի կնոջ հետ։ Ետքոյ դուրս ելաւ և մէկտեղ դարձանք։ Ա՛յսչափ։

Նախագահը կարդալ տուաւ Տօքթ. Ատիլեանի և Սավայի ժուռնալները, որոնց մէջ կը պատմուէր վերոյիշեալ խօսակցութիւնը։ Ատիլեան արդէն գունատած էր, և սկսաւ դողդողջել՝ ժուռնալը ձեռքը բռնած։ Նախագահը հարցուց թէ ժուռնալը իրօ՞ք իրն էր, և թէ ինչո՞ւ համար իր ձեռքով գրած էր։ Տօքթ. Ատիլեան պատասխանեց թէ պահականոցին մէջ իրմէ պահանջած էին որ ինք իր ձեռքովը գրէ։ Ինք ալ գրած էր։ Բայց Ատիլեան ըսաւ թէ այդ պահուն իր ձեռքը գտնուող ժուռնալը իրը չէ։

Նախ.— Բայց այդ ժուռնալին տակ գտնուող ստորագրութիւնը քո՞ւկդ է թէ ոչ։

Տօքթ. Ատիլ վարանեցաւ։

Նախ.—Ինչո՞ւ կը վարանիք, ձե՞րն է թէ ոչ, այո՛ կամ ո՛չ։

Տօքթ. Ատիլեան դարձեալ պատասխան չտուաւ տասը վայրկեանի չափ։ Յետոյ Նախագահը, Ատիլեանի նախապէս ըրած յայտարարութեանց ներքեւ գտնուող ստորագրութիւնները այդ պահուն անոր ձեռքը գտնուող ժուռնալին ստորագրութեան հետ բաղդատութեան դնել տալով, եզրակացուց թէ իր ստորագրութիւնն էր։ Ատիլեան ըսաւ թէ ինք իր ժուռնալը ստորագրած չէր, այլ իր կնիքովը կնքած էր։ Բայց նախագահը ըսաւ թէ Զապթիէէն այս մասին պաշտօնապէս բերուած թուղթերուն մէջ կնքուած ժուռնալ չկար։

Ընդհ. դատախազ Ճէմիլ պէյ խօսք առնելով, երեւան բերաւ գործուած դաւաճանութիւնը Մէհմէտ Ալիի կողմէ. «Փաղանգաւորս Մէհմէտ Ալի և իր համախոհները բռնակալ ռէժիմի ատեն հազարաւոր Հայերու տուներու և տեղերու քանդման պատճառ եղան, փճացուցին զանոնք. մէկ խօսքով Մէհմէտ Ալի ըրած արարածը իր քմահաճոյքին ծառայեցուց հայերը, որոնք Զապթիէի վնասներուն մէջ փտեցան։ Եւ սակայն Հայերը եղան որ ազատութեան ճամբան բացին առաջին անգամ. անո՛նք մեզի ցոյց տուին այդ ճամբան և այնքան զոհաբերութիւններ ունեցան։ Ամբաստանեալներու փաստաբանները թերեւս առարկեն թէ «միւրուրը զէման» եղած է, բայց անհիմն և անտեղի է այդ առարկութիւնը. «միւրուրը զէման» ի՛նչպէս կրնայ ըլլալ, քանի որ հին ռէժիմի ատեն հարստահարուածները չէին կրնար դատախազ կանգնիլ։ Կանոնագրութիւնը թէեւ կը ճշդէ «միւրուրը զէման»ի խնդիրը, բայց կանոնագիրը ի՞նչպէս կրնար նախատեսել որ նոր ռէժիմ պիտի հաստատուի, ըստ այնմ այս պարագան ալ նախատեսելու համար, թէեւ Շէրիին մէջ կ'ըսուի թէ «Երբ արգելքը անհետանայ, արգիլեալը կրնայ վերադառնալ»։ Ուստի երբ Մէհմէտ Ալի իրեն քէյֆին հազարաւոր Հայեր բանտարկէ և հազարաւոր տուներ քանդէ ետք, հիլէ ըսէ թէ «միւրուրը զէման» է, ատիկա անարդարութիւն կ'ըլլայ։ «Միւրուրի զէման»ի խնդիրը մերժելով, կը պահանջեմ որ հարկ եղած օրինական գործողութիւնը կատարուի»։

Ճէմիլ պէյի այս խրախուսական յայտարարութիւնները ընդմիջուեցան «կեցցէ»ներով։ Տօքթ. Ճէվահիրճեանի փաստաբանն ալ հաստատեց Ճէմիլ պէյի խօսքերը։ Ատիլեանի փաստաբանն ալ միշտ «միւրուրը զէման»ի խնդիրը առաջ քշելով, ըսաւ թէ դատարանը անձեռնհաս է այդ խնդիրը քննելու։ Ասոր վրայ՝ դատաւորները խորհրդակցելու քաշուեցան, և ժամ մը վերջ վերադառնալով, ըսին թէ ժամանակը ուշ ըլլալուն և ուրիշ 20-30 դատավարութիւններ ալ ունենալնուն, ուրիշ օրուան կը յետաձգէին դատավարութիւնը։ Ընդհ. դատախազ Ճէմիլ պէյ յայտարարեց թէ նոյն օրը ուրիշ դատ մըն ալ ունէին Մէհմէտ Ալիի դէմ՝ Նպարավաճառ Եանի Բաբաստօբուլոյի կողմէ, որ անիրաւ տեղը 45 օր բանտարկուած էր Մէհմէտ Ալիի հրամանով։ Նախագահը յայտարարեց թէ այդ երկու դատավարութիւնը միացնելով, յառաջիկայ երկուշաբթի օր փետ. 23, պիտի տեսնենք զայն։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Ուրբաթ օրը, մեր Ազգ. Երեսփ. Ժողովը ինքզինքը գերազանցեց։ Իր առաջին քաջութիւնը ան եղաւ որ յաջողեցաւ վե՛րջապէս մեծամասնութիւն ունենալ։ իսկ երկրորդ, և աւելի կարեւոր քաջութիւնը ան եղաւ որ ապացուցուց թէ ի հարկին կրնար Օրէնսդրական Ժողովը վերածել գոտեմարտիկներու հետաքրքրաշարժ կրկէսի մը։

Ամիսներէ ի վեր «Ա՜խ, կ'ըսէինք, երբ սա մեր Ազգ. Ժողովը մեծամասնութիւն պիտի ունենայ որպէս զի առկախ մնացած բազմաթիւ խնդիրներ լուծուին լմննան։» Հասանք մեր այս փափաքին և ուրբաթ օրը վերջապէս ձեռք անցուցինք ա՛յնքան փնտռուած եօթանասունմէկերորդ երեսփոխանին օձիքը։ Մեր ճակատագիրը վճռող այս թիւը, որուն վրայ կը դուրգուրայինք և որուն առջեւ խունկ պիտի ծխէինք ազգովին, պատճառ եղաւ սակայն որ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը տագնապ մը անցունէ և ազգին ներկայացուցիչները գինովներու պէս իրարու վրայ վազեն։ Այդ վայրկեանէն 71 թիւը կը դառնար կ'ըլլար աղէտալի թիւ մը, և զանիկա ներկայացնող երեսփոխանը —ո՞վ էր արդեօք— մարդ մը՝ որ շնորհքով կարծուած մարդիկներու թուլումպաճիներու վերածուելուն պատճառ կը դառնար։

Չէ՛, ա՛լ հիմա փորձով հասկցուեցաւ որ մեծամասնութեան աղէտը ստեղծող այդ 71 թիւը, հեռի ազգին բարիքին ծառայելէ, ընդհակառակը չարիք սերմանող որոմ մըն է, զոր պէտք է դուրս նետել Երեսփ. Ժողովին շրջափակէն։ Չէ՛, ա՛լ հիմա հասկցուեցաւ որ փոքրամասնութիւնը բարիք մըն է եղեր, իսկ մեծամասնութիւնը աղէտ մը։ Ասկէց առաջ ամէն մարդ հոգի կուտար մեծամասնութեան համար. ասկէց ետքը բոլորս ալ ջանալու ենք որ միմիայն փոքրամասնութիւն գոյանայ, վասն զի գոնէ փոքրամասնութեան մէջ կռիւ չըլլար, կամ շատ փոքր բան մը։ Մեզի կը մնայ այսուհետեւ ընտրութիւն ընել մեծ փորձանքին և փոքր փորձանքին միջեւ։ Փոքր փորձանքը անշուշտ նախընտրելի է։ Վտանգը ուրեմն հիմա մեծամասնութիւնն է. ինչպէս ասոր առաջքը առնել. ինչպէս արգիլել որ մեր ազգային երեսփոխանները չկարենան մեծամասնութիւն գոյացնել։ Շուարումիս մէջ, զանազան ծիծաղելի հնարքներ կը ներկայանան միտքիս։ Օրինակի համար, կը մտածեմ մամուլի պաշտօնակիցներս գունիակ նիստի մը հրաւիրել՝ խորհելու համար մեծամասնութիւն չգոյացնելու միջոցներուն վրայ։ Անանկ խորհրդակցութեան մը մէջ, ես սա միջոցը պիտի առաջարկէի. Ժողովի օրեր՝ Խորհրդարանին դուռը սպասել՝ լրտեսելով այն երեսփոխանը որ 71 դժբախտ թիւը պիտի երթայ կազմել. ներս մտնելու վայրկենին՝ կամաց մը մէկ կողմ քաշել զինքը և իր ազգասիրական ամէնէն փափուկ զգացումներուն կոչում ընելով աղաչել պաղատիլ որ ներս չմտնայ և հանդարտօրէն երթայ իր գործովը զբաղելու։ Այս առաջին խաղաղական միջոցը չյաջողելու պարագային, նոյն իսկ կը մղուիմ մտածելու թէ կարելի է դիմել աւելի արմատական և կտրուկ միջոցի մը, այն է՝ ատրճանակի մը փողը ցուցնել խօսք չհասկցող 71րդ երեսփոխանին՝ զանիկա զրկելու համար որ երթայ օդ առնէ քիչ մը։ Կաշառքի միջոցն ալ կայ, բայց ափսոս սուղի կը նստի, և չեմ կարծեր որ մեր մէջը ազգասիրութիւնը այնքան առաջ գացած ըլլայ որ մեծամասնութիւն չգոյացնելու նպատակին համար ոսկի տալու տրամադիր շատ Հայ գտնուի։ Այս վերջին միջոցը ուրիշ անպատեհութիւն մըն ալ ունի. անգամ մը որ երեսփոխանները հասկնան թէ 71րդ երեսփոխանը՝ կաշառուելու շանսը ունի, բոլորն ալ պիտի ուզեն այդ բաղձալի թի՛ւը ըլլալ և սլքտալ Խորհրդարանին շրջակաները՝ ուշ մնալու և 71րդ թիւը կազմելու համար։

Վերջապէս, ծառայական կը կարծեմ որ այս մեծամասնութեան խնդիրը ներկայ ամէնէն ծանրակշիռ խնդիրն է և կ'արժէ անոր դէմ ազդու միջոցներ ձեռք առնել։ Փոքրամասնութի՛ւն, ահա՛ այսուհետեւ պահանջելի միակ բանը մեր Ազգ. Երես. Ժողովին փրկութեանը համար։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ՍՈՒԼԹԱՆԸ՝ 5 ՈՍԿԻ
ԵՈՒՍՈՒՖ ԻԶԶԷՏՏԻՆ՝ 20
ՀԱՅՈՑ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ Ի ՆՊԱՍՏ

Բերայի Աղքատախնամը ի նպաստ թաղին աղքատներուն ասկէ առաջ որոշած էր նուագահանդէս մը տալ և մասնախումբ մը ընտրած էր, որուն նախագահութիւնը, դիմում մը վրայ ընդունած էր կայս. իշխան Եուսուֆ Իզզէտտին։ Երէկ Ունիօն Ֆրանսէզի մէջ տեղի ունեցաւ այս նուագահանդէսը. իշխան Իզզէտտին էֆ.ի կողմէ ներկայ էր, կայս. իշխան Մէճիտ էֆ.։ Այս առթիւ Սուլթանը, որուն եւս դիմում եղած էր, հինգ ոսկի նուէր ղրկած, իսկ իշխան Իզզէտտին իր ծանօթ հայասիրութեամբը և ազնուութեամբը քսան ոսկի ղրկած էր։ Նուագահանդէսին ներկայ էին բազմաթիւ կայս. իշխաններ և ընտրեալ դասակարգը Բերայի միջազգային Հայ-Լայֆին։ Սակայն դիտել կուտանք թէ ինչու Մասնախումբին անդամները և կամ անոնք որ յայտագիրը պատրաստեցին, ամէն բան նկատողութեան առած էին, բացի հայերէն ո և է երգէ կամ արտասանութենէ մը։ Ինչո՞ւ այդ զանցառութիւնը, երբ Հայոց Աղքատախնամին ի նպաստ է տրուած ցերեկոյթը. չա՛տ ծիծաղելի պիտի ըլլայ առարկել թէ միջազգային բազմութեան մը ներկայութեանը, ուր քիչ էր հայերու թիւը, պատշաճ չէր հայերէն ո և է բան արտասանել տալ։

ԲԵՐԱՅԻ ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Բերայի Թաղ. Խորհրդոյ համեմատական մնացած ութը անդամներուն ընտրութիւնը երէկ կատարուեցաւ և ընտրուեցան հետեւեալները.—

Տեարք Խնդիր Սիմոնեան (949 քուէ), Տօքթ. Աբրահամ Նազարեան (780), Յովհաննէս Տէրոնեան (760), Համբարձում Սթամպոլլուեան (692), Խաչիկ Ղազարոսեան (620), Բիւզանդ Պէշեան (619), Կարապետ Թահթապրուն (548) և Տօքթ. Գր. Ճէլալ (533)։ Այս ընտրութեան տեղեկագիրը պատրաստուելով, ընտրողական ժողովին և Նախագահ Տ. Ներսէս Ծ. Վրդ. Խարախանեանի կողմէ պիտի մատուցուի Ազգ. Կեդր. Վարչութեան՝ հաստատուելու համար։

ՄԻ՛ՇՏ ՋԱՐԴԻ ՋՐՈՅՑՆԵՐ
ԲԱԲԵՐԴԻ ԵՒ ՍՂԵՐԴԻ ՄԷՋ

Տրապիզոնէն Դաշնակցական Ընկեր Ժիրայր, Բաբերդէն ստացած ստոյգ և վաւերական նամակներու վրայ հետեւեալը հեռագրած է Իգտամի.—

«Բաբերդի Հայ հասարակութիւնը ընդհանուր ջարդի մը երկիւղին տակ կը գտնուի. պէտք է առաջքը առնել։» Իգտամ այս հեռագիրը հրատարակելով, կը գրէ թէ, դիմում ըրած է Ներքին գործոց Նախարարութեան մօտ և բացատրութիւն պահանջած. Նախարարը յայտնելով թէ՝ այդ մասին տեղեկութիւն մը չունի. անմիջապէս հեռագրով բացատրութիւն պահանջած է։

⁂ Իսկ Սղերդէն Առաջն. Փոխանորդ Տ. Եղիշէ քհ. հետեւեալը կը հեռագրէ.—

ՍՂԵՐԴ, 14 փետր.

«Հակառակ անոր որ այստեղ Իսլամներու և Քրիստոնեաներու միջեւ առաջուընէ աւելի լաւ են յարաբերութիւնները, բայց մէկ քանի օրէ ի վեր Իսլամները զրոյց հանած են թէ պիտի կոտորեն քրիստոնեաները։ Այս սպառնալիքը առաջ եկած է յափշտակուած ինչքերու իրենց տէրերուն վերադարձնելու խնդրոյն առթիւ։ Կառավարութիւնը այդ մասին իրական գործ մը չի տեսներ, այս պատճառաւ քրիստոնեայ հոգեւոր պետերը կառավարչին հեռագիրը ստորագրել չուզեցին, որուն վրայ սպառնալիքները սաստկացան։ Քրիստոնեայք իրենց գործին չեն կրնար հետեւիլ ազատօրէն։ Երկիւղ կը տիրէ։»

Սղերդի Առաջն. Փոխանորդ
ԵՂԻՇԷ

ՎԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ ԳԱՂԹԵԼ Կ'ՈՒԶԵՆ

Վանէն Առաջն. Տեղապահ Տ. Զաւէն Վրդ. հետեւեալը կը հեռագրէ Ազգ. Պատրիարքարան և տնօրինութիւն մը կը խնդրէ.—

«Համբաւաւոր Հիւսէյին փաշա իբր ոճրագործ ամբաստանուած ըլլալով իր անցեալին առթիւ դատական իշխանութեան կողմէ ձերբակալուած էր։ Մինչ հարստահարուածներու կողմէ իր դէմ գրուած շատ մը գանգատները կը քննուէին, լսուեցաւ թէ ազգ. միջամտութիւններ կ'ըլլան թէ՛ զինքը և թէ իր նմանները կայսերական ներման արժանացնելու։ Ասոր դէմ, հազարաւոր հարստահարուածներու աղաղակին մասնակցելով, մեր կողմէն եւս սաստկապէս կը բողոքենք։»

Հայոց Առաջնորդ. Տեղապահ
ԶԱՒԷՆ

⁂ Այս մասին Վանայ քանի հայ երեւելիներու ստորագրութեամբ հետեւեալ հեռագիրը ստացած է «Մթժամպը».—

«Միրլիվա Հիւսէյին փաշա, Համիտէ հեծելազօրաց հրամանատար, տասներկու տարիէ ի վեր աւարառութիւն և գողութիւն ըրած և կոտորած ի գործ դրած է Աւէլճէվազի քանի գիւղերու մէջ։ Կառավարութեան տրուած քանի աղերսագիրներու վրայ, Հիւսէյին փաշա, ինչպէս նաեւ մէկ քանի ուրիշ ցեղապետներ որոնց չարագործութիւնները հարկադրած էին մեզմէ ոմանք որ գաղթեն, ձերբակալուեցան և բանտարկուեցան Վանայ դատական իշխանութեանց կողմէ։ Բայց կ'իմանանք թէ Հիւսէյին փաշա և իր ընկերները մօտ օրէն կայսերական ներման պիտի արժանանան։ Այս լուրին առթիւ, որոշեցինք փոխել մեր հպատակութիւնը և նորէն գաղթել։ Կը խնդրենք որ արդարութիւնը ի գործ դրուի ըստ օրինի և փոխարինութիւն ըլլայ այն վնասներուն համար զորս այդ անձերը պատճառեցին մեզի։ Կ'աղաչենք որ անոնք հեռացուին մեր սահմաններէն, ինչ որ միակ միջոցն է որ կրնայ կարելի դարձնել Հիւսէյին փաշայի չարագործութիւններէն վնասուելով իրենց հայրենիքը թողելու ստիպուած Հայերուն վերադարձը։»

ՍԱՄԱԹԻՈՅ Թաղին երեսփոխանի մը ընտրութիւնը կատարուելով երէկ, քուէից ստուար մեծամասնութեամբ Ազգ. Երեսփոխան վերընտրուեցաւ Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան։ Սամաթիոյ Թաղէն յատուկ պատգամաւորութիւն մը այս առտու ներկայանալով Նորատունկեան էֆ.ի շնորհաւորեց անոր ընտրութիւնը և շատ սիրալիր ընդունելութեան մը արժանացաւ։

Ն. Ս. Օ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ յառաջիկայ Գշ. առաւօտեան Սկիւտար Նոր-Թաղի Արեւագալի արարողութիւններուն նախագահելով պիտի քարոզէ։

ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀ Սրբազանը այսօր Պրուսայէն մայրաքաղաք կը համնի և նախապէս եղած կարգադրութեան համաձայն հանդիսաւոր թափօրով կ'առաջնորդուի Ազգ. Պատրիարքարան։

ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ կողմէ երէկ Տ. Համայեակ Դիմաքսեան և Մկրտիչ Դիմաքսեան Սրբազանները և Մինաս Չերազ, Հրանտ Ասատուր և Հայկ Խօճասարեան էֆ.ները իրիկուան կողմ Սկիւտար երթալով այցելեցին Ն. Ս. Օծութիւն՝ Ս. Հայրապետին և Ազգին Ընդհ. Ժողովին անունով շնորհաւորեցին Ն. Վեհափառութիւնը, միեւնոյն ատեն խորին շնորհակալութիւններ յայտնելով որ իր պատրիարքութեան կարճ շրջանին մէջ, այնքան օգտակար եղած էր Ազգին ու Ազգ. Ժողովին։

ՏԱՐՕՆԻ առաջնորդ Տ. Ներսէս Ծ. Վրդ. Խարախանեան յառաջիկայ շաբթու կը մեկնի իր պաշտօնատեղին։

ԿՈՎԿԱՍԻ հայ բեմին լաւագոյն ուժերէն կազմուած դերասանական նոր թատերախումբ մը, կազմուած Հայ Դերասանական ընկերակցութեան անդամներէն, մօտ ատենէն Թիֆլիզէն կը մեկնի, Տրապիզոնի և Սամսոնի ճամբով Պոլիս գալու համար։ Ռէբէրթուարը կազմուած է ինքնուրոյն և թարգմանական նորագոյն թատերախաղերէ, կը գրեն Թիֆլիզի թերթերը։ Խումբը կը գտնուի Պ. Աւետիսեանի վարչութեան տակ, իսկ խումբին մէջ կը գտնուին Տիկին Տիկին Արաքս, Նոնիկեան, Մայսուրեան, Մելիքեան և Պ. Պ. Զարիֆեան, Մանուէլեան, Յարութիւնեան եւայլն։

ՍԿԻՒՏԱՐ Նոր-Թաղի Երիտասարդութիւնը վերակազմած է նախկին նպաստամատոյց ընկերութիւնը որուն նպատակն է Թաղին ճեմարան վարժարանին հոգածու ըլլալ, ինչպէս նաեւ Թաղեցւոց հանրային կրթական զարգացումին սատարել Լսարան-Ընթերցարանի մը բացումով. այս առթիւ Ընդհ. Ժողովոյ կողմէ Տնօրէն Խորհուրդ մը ընտրուած է 14 անձերէ բաղկացած է որոնց ձեռնհասութիւնը ինքնին հաւաստիք մըն է սոյն օգտաշատ ընկերութեան անսայթաք յառաջացման։

ՕՐԹԱԳԻՒՂԻ Բարեսիրաց Թատրոնին մէջ սարքուած լսարան-ցերեկոյթը երէկ տեղի ունեցաւ կոկիկ ու ընտրեալ բազմութեան մը ներկայութեան։ Բրոֆ. Ճէճիզեան պերճախօս ու գոհ չեչտերով ի վեր հանեց ժողովրդեան ունեցած կարեւոր դերը մարդկային յառաջդիմութեան գործին մէջ, բուռն ծափեր խլելով հանդիսականներէն։ Երկրորդ բանախօսը, Յ. Ալփիար էֆ., չէր եկած, առանց բանաւոր պատճառ.մը ցոյց տալու, հակառակ իր խոստումին։ Յետոյ բեմ ելաւ ծանօթ դերասան Պ. Գալֆաեան և երեք ընտիր քերթուածներ արտասանեց հայերէն լեզուով, որոնց մէջ ամէնէն յաջողն էր Դուրեանի Տրտունջքը։ Պ. Գալֆաեան ջերմապէս ծափահարուեցաւ, որուն յաջորդեց ամաթէօր Պ. Հայկ Փափազեան իր երկու մենախօսութիւններով, Զօպանեանի Ճcմurhs Լաւաsեսը և չորս լեզուով ծիծաղաշարժ հատուած մը։ Երկու կտորներուն մէջ ալ փայլուն յաջողութիւն մը գտաւ Պ. Հայկ Փափազեան իր լաւ արտասանութեամբ և բնական շարժուձեւերով, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ բեմական կարողութիւններ կան իր մէջ։ Դերակատարը ջերմագին ծափերու արժանացաւ։

⁂ Օրթագիւղի Լսարան-Ընթերցարանի համար շէնք մը վարձուած է գիւղին մէջ, և յառաջիկայ մարտ 1ին պիտի բացուի։ Բաժնեգինը ամսեան գումար մը որոշուած է. ամիսը երկու ղրուշ։ Ընթերցարանին մէջ պիտի գտնուին հայ և օտար թերթեր, ինչպէս նաեւ մատենադարան մը, ամէն կարգի հին ու նոր գիրքերով ճոխացած։ Ուրեմն թաղեցիին կը մնայ քաջալերել սոյն օգտակար հաստատութիւնը։

⁂ Երէկ, գիւղին մէջ, մուխթարի ընտրութիւն կատարուելով, քուէներու ստուար մեծամասնութեամբ ընտրուեցաւ նախորդ մուխթար Թովմաս էֆ. Փափազեան։

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ շիք, տոկուն, աժան հագուստներ հագնիլ։ դիմեցէք կամուրջին գլուխը Վալիտէ Խան վաճառական դերձակ Պ. Լ. Վարդանեան Եղբարց վաճառատունը։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԷԼԿՐԱՏ, 28 փետր.—Աւստրիաթուրք բրօթօքոլին ստորագրութիւնը խոր ազդեցութիւն մը առաջ բերած է Պելկրատի մէջ։ Պատերազմական նախարարութեան խնդրած վարկերը ընդունուած են ամբողջովին։

ԹԱՒՐԻԶ.—Երէկի ռմբակոծումը մինչեւ իրիկուն տեւեց առանց նշանակելի արդիւնքի մը։ Այսօր հանդարտութիւն կը տիրէ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.—Ռուս թերթերը բուռն յօդուածներ կը հրատարակեն Աւստրիոյ-Հունգարիոյ դէմ, այս վերջնոյն կողմէ Սերպիոյ վրայ ըլլալիք հաւանական յարձակման մը վրայ խօսելով։ Կը կարծուի թէ Ռուսիա թոյլ չպիտի տայ որ իր սլաւ եղբայրները ջախջախուին։

ՍՕՖԻԱ.—Թագաւորին ծննդեան տարեդարձին առթիւ կատարուած ընդունելութիւն ատեն Ռուսիոյ և Սերպիոյ ներկայացուցիչները միայն կը գտնուէին։ Սերպիոյ դեսպանին ներկայութիւնը Պուլկարիոյ հետ մերձեցման նշան մը կը համարուի։ Պուլկար թերթերը կ'իմանան թէ Սերպիա զինուորական պատրաստութիւններ կը տեսնէ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.—Զանազան կուսակցութեանց պատկանող երեսփոխաններ Տումայի մէջ յայտարարեցին թէ Պ. Ազէվի գործի մասին նախարարապետին տուած բացատրութիւնները գոհացուցիչ չեն։ Թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ յետոյ Տումա ընդունեց բանաձեւ մը, որով գոհացուցիչ կը նկատուին կառավարութեան տուած բացատրութիւնները Ազէվի խնդրոյն նկատմամբ։ Նաեւ որոշուեցաւ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել ահաբեկական գործողութեանց դէմ։

ԹԷՀՐԱՆ.—Ռէշթի մէջ կացութիւնը յուսահատական է։ Յեղափոխականները պատնէշներ կը շինեն ընդդէմ զօրքերուն։ Առեւտուրը դադրած է։ Թէհրանի բնակիչները օտար դեսպանատանց պաշտպանութիւնը կը խնդրեն։ Մօտ օրերէն պօմպաներ պիտի նետուին քաղաքին բոլոր կողմերը։

ՓԱՐԻԶ.—Ֆրանսական կառավարութիւնը Պատուոյ լէգէոնի Մեծ Խաչը տուաւ Բարիզի գերմանական դեսպան Ռատոլին իշխանին և Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Շէօնի, ֆրանքօ-մարոքեան համաձայնութեան առթիւ։

ՊՐՈՒՍԷԼ.—Աւստրիոյ բանակին հաշուոյն ձիեր կը գնուին Թնդանօթաձիգներու համար։

ՀՌՈՄ.—Ռէճիօյի տէ Քալապրիայի և Պրանքալէօնէի մէջ երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեցան։ Վնաս չկայ։

ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄ ՕՍՄ. ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Աւստրիական խնդրին վերջանալուն հետեւանօք. Սակարաններու մէջ Օսմ. Արժէթղթերն բարձրացան։ Ղալաթիոյ Սակարանի մէջ շաբաթ օրը Օսմ. Միացեալը 103.06 ղշ. էր. իսկ այսօր 103.23 ղշ. է. նմանապէս Ռումէլիի երկաթուղին $174\frac{5}{8}$էն այսօր $175\frac{3}{7}$ ֆրք., նմանապէս բոլոր Օսմ. Թուղթերն բարձրանալու հակամէտ են. Եգիպտականները առաջինը 288 ֆր. իսկ երկրորդը 252.50 ֆր. կ'արժեն. Թրանսվալ 56.75էն 57.50 ֆր. կ'արժէ. Զարդըրս 19.50 ֆր. կայուն է առանց գործառնութեան. Պոլսոյ Թրամվէյի Ընկերութեան պարտաթղթերը 488 ֆր. և բաժնեթղթերը 6 ոսկի 75 ղրշ.։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,		14/27 Փետր.
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	103 18
Ամէնէն բարձր գին	»	103 21
Ամէնէն վար գին	»	102 06
Ռումէլի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	175 37
Ամէնէն բարձր գին	»	175 62
Ամէնէն վար գին	»	174 62
ԲԱՑՈՒՄ,		16/1 Փետր.
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ.Կ.	Օ. Ո.	103 22
» » » ժամը 6ին	»	103 23
Ռումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	175 75
» » ժամը 6ին	»	175 75
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	430 —
Անատ. Երկթ. Պարտթ. Ա. շարք	»	517 —
» » » Բ. շարք	»	513 —
» » » բաժնթղթ.	Ա. Ո.	14 90
Շիրքէթի Խայրիէ	»	38 25
Շիրքէթի Խայրիէի Համիտիէ	»	1 50
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 15
Օսմ. Ծխախոտ		16 20
Թրամվէյ բաժնեթուղթ		6 75

«ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ»
Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ ԷՍԱՃԱՆԵԱՆ

Այս աչքառու հրատարակութիւնը, որ գրական նոր սեռի մը բոյրը ունի, Զարդարեան գրատան կողմէ տպագրուած ազատ մատենաշար մըն է։ Իր մէջ իբր առաջաբան կը պարունակէ Եղիայէն պլաշանկան անտիպ քերթուած մը։ Իսկ ի մէջ այլոց հեղինակէն կ'երեւան Եղիայի համար պատշաճ տապանագիր մը և բարբեկ դիւցազներգութիւն մը, արտասանուած Եղիայի դագաղին առջեւ։

Կը ծախուի Զարդարեան գրատունը, Կ. Պոլիս, Զագմաճըլար։ 2—1

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին վիճակահանութեան 24000 բիլէտը փետր. ամսուն մէջ հետեւեալ կերպով պիտի հանուին վեց օրէն:

Հինգերորդ օր 19 փետր. 1324, հինգշաբթի

Հատ	Ոսկին 100էն	Գումար
2	100000	200000
4	40000	160000
10	20000	200000
50	10000	500000
125	4000	500000
209	800	167200
3600	200	720000
4000		2447200

Վեցերորդ օր 26 փետր. 1324, հինգշաբթի

Հատ	Ոսկին 100էն	Գումար
1	1200000	1200000
1	500000	500000
1	400000	400000
1	300000	300000
1	200000	200000
1	100000	100000
2	40000	80000
10	20000	200000
50	10000	500000
125	4000	500000
207	800	165600
	200	720000
3600		4865600

Տոմսակները կը ծախուին Երկրագործական Պանքայի կեդրոնատեղին, Կամուրջին մասնաճիւղը և սեղանաւորի խանութները:

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն քուրոն, ամբողջովին վճարուած:
Պահեստի գումարներ 38,000,000 քուրոնի չափ:

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են: Յիսուն ղրուշէն վար վճարում չընդունուիր:

Վինըր Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3: Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ:

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն:

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3 օր 100- 150 ոսկի գումարի համար
6 » 151- 200 » » »
10 » 201- 500 » » »
15 » 501-1000 » » «
30 » 1001 և անկէ վեր » »

Վինըր Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տետրակին պարունակած գումարը:

Վինըր Պանք-Ֆէրայն խնայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու: 50—42

Խնայողական Սնտուկէն զատ, Վինըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով:

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏ ԶԳԵՍՏԵՂԷՆԱՑ

ԷՄՆԻՅԷԹ

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ
Գրէտի Լիոնէի դրամատան վրայի յարկը հաստատուած

Վերջին նորաձեւութեան համեմատ արանց, կանանց և տղոց համար ամէն տեսակ հագուստներու ճոխ մթերք մը միշտ պատրաստ կը գտնուի:

Ամէնէն աւելի ճաշակի տէր և դժուարահաճ անձեր անգամ գոհ կը մնան ԷՄՆԻՅԷԹի հագուստներէն:

ԳԻՆԵՐԸ ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ՎԵՐՋԻՆ
ԶԵՂՉ ՉԿԱՅ ԲՆԱՒ
ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ Է 50—37

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ՊԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Մարտ 2ին, Իմէրէդի, Մարսիլիայէն
Մարտ 10ին, Ֆրիժի, Սեւ ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Մարտ 3ին, Իմէրէդի, Սեւ Ծով:
Մարտ 10ին, Ֆրիժի, Մուտանիա և Մարսիլիա

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.:
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի ճամբով):

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ:

15 50—42 Թ. ՌԸՖՈՒԼ

ԻՒՆԻՕՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ 1828-1829

1828 L'UNION DE PARIS

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի ՓԱՐԻԶ 9, ՊԼԱՍ ՎԱՆՏՈՄ, 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

Դրամագլուխ և պահեստ	329	Միլիոն Ֆրանք
1906ին գանձուած ապահովագին	30	» »
Մինչեւ 1906ի վերջը հատուցեալ վնասք	480	» »

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան դրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 329 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ որ հսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻՒՆԻՕՆի ապահովագրելոց:

Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակացոյց. Նպաստաւոր պայմաններ՝ անհամեմատ կերպով աւելի ԴԵՐԱԶԱՆՑ քան որ և է Ընկերութեան պայմանները: Ապահովագրութեան ամէն ձեւերը ամէնէն աժան գիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, ևն. ևն.:

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհ. Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ԳԱՑՍԷՐԼԵԱՆ
Պետ ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
Պոլիս, Սուլթան-Համամ, Քաթըրճը Օղլու Բասաժ:
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

HAMMOND ՀԱՄԸՆՏ

ԳՐԵՐԸ
ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՏԵՍԱՆԵԼԻ
2 ԳՈՅՆ ԳՐՈՂ
ԵՒ
ՎԱՅՐԿԵՆԱՊԷՍ ՓՈԽԱԴՐԵԼԻ ԳՐԵՐ
ՋԱՆԱԶԱՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ
ԿՈԼԱԹՍ.
Քիւչիւք Թիւնէլ խան

130 ՋԱՆԱԶԱՆ ՁԵՒ ԳՐԵՐ
30
ՏԱՐԲԵՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ
ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՄԻԱԿ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ
ՌԻՇԱՄ Մ. ՊՕՆՏ
ԵՒ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԳԱԹԱԼՕԿԸ ՁՐԻ

Համընտ է որ կը գրէ Ֆրանսերէն, անգլիերէն, հայերէն եւ յունարէն վերջապէս 30 լեզու մէկ մեքենայի վրայ

ՍԻՆԿԸՐ

ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ

THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լաւ Սինկէրի մեքենայ գնած են գործածելու: Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 180է աւելի [illegible] վկայական և շքանշան ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն:

Մասնաճիւղեր բազմաթիւ Թուրքիոյ մէջ:

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ:

Բերա) 1. Մեծ փողոց. Թօն Մօրչէի դիմաց թիւ 343 և 343 կրկին.
) 2. » » Ղալաթա Սէրայի դիմաց.
Ղալաթա 1. Սինկէր խան Թիւնէլի առջեւ.
) 2. Թրամվէյի կայարանին դիմաց.
Պոլիս) 1. Սուլթան Համամ թիւ 2:
) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվէյի կայարանին դիմաց թիւ 13:
Սկիւտար) Չարշը Պոյը, թիւ 120.

Դասերը և նորոգութիւնները ձրի: Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատունն կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 343 և 343 կրկին. Սարգիս պէյ Յիւզ Օղլուի տունը: 16 50—35

ՌՈՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԸՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Պետերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ:

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	162,600,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	460,946,000 »
1906 տարուան մէջ գանձուած ապահովագին ու տոկոս	75,130,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին Ազարեան խան Վոյվոտա Ղալաթիա:
Պոլսոյ գործակալութեան, Տիլէքզատէ խան Ալըք Էֆէնտի ճատտէսի, թիւ 26:
Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ 11 50—20

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ. — Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Երէնգիւղի և Գըզըլ Թօփրաքի պատուաստի դպրոցները այս տարի ալ նախորդ տարիներու պէս պիտի սկսին ամերիկեան որթատունկեր բաշխել այգիի տէրերուն: Որթատունկերը ձրիապէս պիտի բաժնուին, առ առաւելն հինգ հազար հատ իւրաքանչիւր խնդրատուոյի: Հետեւաբար, այդ որթատունկերէն ունենալ փափաքողները պարտին յառաջիկայ յունուար 15էն սկսեալ մինչեւ 1909 մարտ 15 (Ն. Տ.), չորեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի օրերը ներկայանալ Երէնգիւղ, պատուաստի վարժարաններու տնօրէն Պ. Էքքըլէնի, իրենց խնդրագիրները ներկայացնելու համար: Այդ խնդրագիրներուն մէջ պէտք է յիշատակուին անուն և մականուն, քաղաքին ու գիւղին անունը այն շրջանակին, ուր կը գտնուին այգիները և վերջապէս որթատունկերու յատկացուելիք հողին տարածութիւնը: Ասկէ զատ խնդրատուները պարտին Պ. Էքքըլէնի ներկայացնել նմուշ մը այն հողէն, ուր պիտի կատարուի տնկարկութիւնը, վերլուծում կատարուելու համար: 10—7

* * *

Ազդ.—Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան Թողեալ հասոյթներու Ընդհ. Տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ թէ Միխալըճ Պօղազիի ձկնորսութեան տուրքի վարձակալութիւնը, որ նախապէս 27,000 ղրուշի տրուած էր չորս տարուան համար այդ պայմանաժամ փետրուարի վերջերը աւարտելուն համար, տեղւոյն Հանր. Պարտքի գործակալութիւնը աճուրդի դրած է յիշեալ տուրքին վարձակալութիւնը, 4 տարուան նոր շրջանի մը համար, 1325 (1909) Մարտ 1էն սկսեալ: Անոնք որ կ'ուզեն Կ. Պոլսոյ մէջ մասնակցիլ այս աճուրդին կամ կը փափաքին տեղեկութիւններ առնել վարձակալութեան պայմաններուն վրայ, կրնան ներկայանալ Օսմ. Հանր. Պարտքի Ընդհ. Տնօրէնութեան (Ձկնորսութեան ճիւղ): Աճուրդին մասնակցիլ ուզողները պարտին կանոնական երաշխաւորութիւնը հայթայթել: ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

31/13 Յուն. 1909 8—6

ՇԻՐՔԵԹԸ ԽԱՅՐԻԽԷ

1325 սէնէսի զարֆընտա Շիրքեթը խայրիյէ ագլամընա լուզումը օլան էվրագ վէ տէֆաթիրի մաթպուանըն միւնագասըսընա իսթիհտար օլունտուղընտան տալիպի միւնագասա օլմագ վէ տահա զիյատէ մալումաթ ալմագ իսթէյէնլէրին Շիրքեթը մէզքիւրէ իտարէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր:

9 փետր. 1909

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սեֆէր 20 թուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նալըը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գաբու թիւ 10.
Պոլիս, Ասպուր պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գաբու Իզմիր փողոց.
Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաստասիատիս չուկայի հրապարակ.
Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մոտա ճատտէսի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճատտէսի, թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Րէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիտէս, [illegible]րանի հրապարակ.
Սան Ստէֆանօ, Քէչէճեան էֆ.

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

ԱՆԱՏՈԼԸԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Կառք. 228 խառն Առ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառք. 224 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
12 —	մկն.	Էսկի-Շէհիր	ժմն.	3 —
12 42	»	Կէօքչէ Քըսըք	մկն.	2 20
1 39	»	Սապունճը Պունար	»	1 38
2 33	»	Ալթընթաշ	»	12 42
3 14	»	Չէքիւրլէր	»	11 53
4 11	»	Տէօյէր	»	11 05
4 40	»	Իհսանիյէ	»	10 20
5 04	»	Համամ	»	9 53
5 14	»	Կազլըկէօլ համամ	»	9 44
5 41	ժմն.	Աֆ. Գարա Հիսար	մկն.	9 13
6 01	մկն.	Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն.	8 53
6 41	»	Պէօյիւք Չօպանլար	»	8 20
7 36	»	Չայ	»	7 33
8 21	»	Իսհագլը	»	6 40
8 45	»	Եասաքան	»	6 15
9 16	»	Աք չէհիր	»	5 53
9 48	»	Աղարի քէօյ	»	5 13
10 30	»	Չավուշճը քէօյ	»	4 35
11 08	»	Իլկին	»	4 03
11 55	»	Գատըն-Խանը	»	3 09
12 50	»	Սէրայ-Էօնի	»	2 27
1 22	»	Մէյտան	»	1 47
2 22	»	Բունար-Պաշը	»	12 42
3 —	ժմն.	Գոնիա	մկն.	12 —
Իրկ.				Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Կառք. 122 խառն Առ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառք. 121 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
1 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն.	11 —
1 44	»	Աք Բունար	մկն.	10 18
2 24	»	Ալփու Քէօյ	»	9 46
3 4	»	Պէյլիք Ախուր	»	8 58
4 9	»	Սարիքէօյ	»	8 1
4 58	»	Պիչէր	»	7 4
5 35	»	Սաքիլէր	»	6 27
6 9	»	Պէյլիք Քէօփրիւ	»	6 —
7 8	»	Պօլաթլը	»	5 16
8 21	»	Մալը Քէօյ	»	3 49
9 15	»	Սինճան Քէօյ	»	2 47
10 —	ժմն.	Էնկիւրի	մկն.	2 —
Իրկ.				Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱՓԱԶԱՐ

ԵՐԹ Կառք. 424 խառն Իրկ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառք. 421 խառն Առ. Ժ. Վ.
7 15	մկն.	Համիտիէ	ժմն.	5 03
7 38	ժմն.	Ատա-Բազար	մկն.	4 45

ԱԼԱԷՕՒՆՏ - ՔԻՕԹԱՀԻԱ

ԵՐԹ Կայարան	Կռ. 322 խռ. Առ. Ժ. Վ.	324 խռ. Իր. Ժ. Վ.
Ալաէօունթ մկն.	2 35	12 45
Քէօթահիա ժմն.	2 55	1 05

ԴԱՐՁ Կայարան	Կռ. 321 խռ. Առ. Ժ. Վ.	323 խռ. Իր. Ժ. Վ.
Քէօթահիա մկն.	2 —	12 05
Ալաէօունթ ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 44 խռ. Ժ. Վ.	Թ. 46 խռ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառ. Թ. 41 խռ. Ժ. Վ.	Թ. 43 խռ. Ժ. Վ.
առ. 12 32 իր.	7 45	մկն.	Քատըքէօյ [illegible]	ժմն.	4 44 առ.	11 55 իր.
12 52	8 05	ժմն.	Հայտար Փաշա	մկն.	4 24	11 15
1 22	8 15	մկն.	» »	ժմն.	4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն.	Պէնտիք	մկն.	2 58	9 50
2 45	9 40	մկն.	»	ժմն.	2 44	9 39
3 06	10 01	»	Թուզլա	մկն.	2 24	9 17
3 28	10 24	»	Կէյպզէ	»	2 02	8 55
3 05	10 48	»	Տիլ Իսքէլէսի	»	1 33	8 26
4 —	10 58	»	Թավշանճըլ	»	1 19	8 16
4 16	11 17	»	Հէրէքէ	»	1 08	8 06
4 37	11 39	»	Եարըմճա	»	12 41	7 42
4 49	11 51	»	Թիւթիւն Չիֆթլիք	»	12 29	7 30
4 59	12 02	»	Տէրինճէ	»	12 18	7 21
5 13	12 18	ժմն.	Իզմիթ	մկն.	12 —	7 06
5 38		մկն.	»	ժմն.		6 41
6 11		»	Պէօյիւք Տէրպէնտ	մկն.		6 10
6 39		»	Սապանճա	»		5 41
7 03		»	Համիտիէ	»		5 25
7 44		»	Կէյվէ	»		4 32
8 04		»	Ալի Ֆուատ	»		4 10
8 33		»	Մէքէճէ	»		3 45
8 57		»	Լէֆքէ	»		3 13
9 32		»	Վէզիր Խան	»		2 38
10 12		ժմն.	Պիլէճիկ	մկն.		2 02
10 24		մկն.	»	ժմն.		1 50
11 32		»	Քարաքէօյ	մկն.		1 —
12 13		»	Պոզիւիւք	»		12 24
12 59		»	Ին Էօնիւ	»		11 48
1 29		»	Չուքուր Հիսար	»		11 16
եր. 2 07		ժմն.	Էսկի Շէհիր	»		10 40 առ.

WILSON LINE
HULL-CONSPLE-NOVOROSSISK-ODESSA

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
[illegible]	1069	Ֆիտօ	4311	[illegible]	1531	Մարտէլլօ	3709	Սաֆօ	1119
Ալէփօ	3607	[illegible]	938	[illegible]	3720	[illegible]	3557	[illegible]	1725
Անճէլօ	1541	[illegible]	3383	Հորաթիօ	1600	Միլօ	1057	[illegible]	119
Արիօսթօ	2277	[illegible]	1715	Համպուրգ	595	Մոնտէբէլլօ		[illegible]	1203
[illegible]	1822	[illegible]	504	Իտաhօ	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասսօ	1333
[illegible]	1264	[illegible]	3464	[illegible]	5540	Նէրօ	1933	Թ. Ուիլսըն	1546
[illegible]	4481	Էլտօրատօ	1520	[illegible]	1080	[illegible]	4100	[illegible]	3397
Տիտօ	1371	Էրատօ	1841	[illegible]	1058	Օթրանթօ	4036	[illegible]	1670
[illegible]	1837	[illegible]	954	[illegible]	2307	Օրլանտօ	1585	[illegible]	342
[illegible]	1244	[illegible]	1828	[illegible]	1700	Բալէրմօ	1637	[illegible]	1914
Տագօ	1094	[illegible]	349	Լէօ	1053	Պօլօ	510	[illegible]	1289
[illegible]	2729	[illegible]	4582	Լէփանթօ	2272	Րիալթօ	3329	[illegible]	2391
[illegible]	1831	Կալիլէօ	3060	Լիվորնօ	1643	Րինալտօ	1553	[illegible]	1350
[illegible]	4235	[illegible]	1142	Լորէնզօ	3191	Րոլլօ	1613	Զէրօ	1200
[illegible]	2905	[illegible]	1011	Մալթօ	724	Րոմէօ	1739	[illegible]	
[illegible]	895	[illegible]	1685	Մարէնգօ	1372	[illegible]	136	[illegible]	

Ընդհանուր վաճառաքով Հըլէն հոս հասած են.

Լօրէնզօ շոգենաւը, նաւապետ Կրիչտոն:
Միֆասօ շոգենաւը, նաւապետ Թօրբ:

Ընդհանուր վաճառաքով Հըլէն հոս կը սպասուին.

Քասթէլլօ շոգենաւը, նաւապետ Ճօն:

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՕՍ
Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա 16 50—34

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Քրէտի Ֆօնսիէ Էժիբսիէնի
1886ի շրջաբերութեան պարտաթուղթերուն
1909 մարտ 1ի ամօրթիսմանի
վիճակահանութիւնը

ԱԶԴ.— Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կեդրոնատեղին, Պոլսոյ իր գործակալութիւնը և Բերայի գրասենեակը այդ պարտաթուղթերը կ'ապահովագրեն հարիւրին հարիւր վճարման կորուստին դէմ, չափաւոր գնով մը: Գրէտիթ Ֆօնսիէ պարտաթուղթերուն այսօրուան գինն է 288 ֆր., որով կորուստը շուրջ 35 ֆրանքի կը հասնի:

* * *

ԱԶԴ.—Քօնսօլիտէ 4% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1903 մարտ 1/14ին աւարտող արժեթուղթերուն թիւ 26 կտրօնները, ինչպէս նաեւ 1894 մարտ 1/14ի վիճակահանութեան մէջ ամօրթի ելած պարտաթուղթերը եթէ մինչեւ փետր. 28/13 մարտ չներկայացուին վճարուելու համար, չեղեալ պիտի համարուին: 10—1

Cie RUSSIE

Navigaiion à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթական երթեւեկութիւններ

Փետրուար
Դշ. 5/18 Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին:
Դշ. 5/18 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին:
Եշ. 6/19 Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին:
Եշ. 6/19 Օտեսա. ժամը 4ին:
Ուր. 7/20 Սեվաստոպոլ. ժամը 10ին:
Շբ. 8/21 Օտեսա. ժամը 10ին:
Շբ. 8/21 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոռ-Սաիտ և Աղեքս. ժամը 4ին:
50—46

Khedivial Mail Line

(Քետիվիալ Մէյլ Լայն)

Շոգենաւային Ընկերթ.

Շաբաթական ամենեն արագ երթեւեկը Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ.

«Օսմանիէ» շոգենաւը, նաւապետ Կաթէօլի, կիրակի, 28 փետր. 1909 (Ը. Ե.), կէս օրին Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ. իսկ երեքշաբթի 2 մարտ 1909 կէս օրէն ետքը ժամը 3ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Պիրէոն:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Ասուան» շոգենաւը նաւապետ Վաչաքսի փետր. 24ին հոս հասնելով, փետր. 27ին ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Կելիպօլը, Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Սագըզ, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէյրութ Հայֆա, Եաֆա, Բորթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա:

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քարափին վրայ, Մէյմէնէթլի խան, իսկ մասնաճիւղը՝ Պոլիս, Վալիտէ Սուլթան խան:

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.— 1881 դեկտ. 8/20 թուակիր կայս. հրամանագրի Ե. յօդուածին 5րդ հատուածին համաձայն, պայմանաժամը 1903 մարտ 1/14ին աւարտող Փոփոխեալ Օսմ. Պարտքի թիւ 39 կտրօնը եթէ երբեք մինչեւ 1909 մարտ 1/14 չգանձուի, Օսմ. Հանր. Պարտքի պիտի մնայ: 12—9

Կ. Պոլիս, 1 դեկտ. 1908

* * *

Ազդ.— 1890 ապրիլ 15/27 թուակիր կայս. հրամանագրին ԺԴ. յօդուածին համաձայն, 1890ի Բրիօրիթէ 4% փոխառութեան պարտաթուղթերու թիւ 25 կտրօնը, որուն պայմանաժամը 1903 մարտ 1/14ին կ'աւարտի, եթէ երբեք մինչեւ 1909 մարտ 1/14 չգանձուի, Օսմ. Հանր. Պարտքի պիտի մնայ: 12—9

Կ. Պոլիս, 1 դեկտ. 1908

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող
շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սէգի	Նայդօզրիս
Մինիս	Էմէյսիս
Րամսիս	Պուզիրիս
Թէյպր	Մօէրիս
Նարպօն	Ֆայկիլ
Նավարին	Ֆարօս
	Թիպր

Առաջին կարգի շոգենաւերը [illegible] են, նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին եւ [illegible] ճամբորդներու համար [illegible].

[illegible]

Ա[illegible] եւ [illegible]

Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹԷԼ եւ Ընկ.
Գործակալք
Ռըհթիմ խան [illegible]
ՃԷՕՏ ՄՕՍ Ընկ.
50—37 [illegible]

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕԶԱՃԵԱՆ